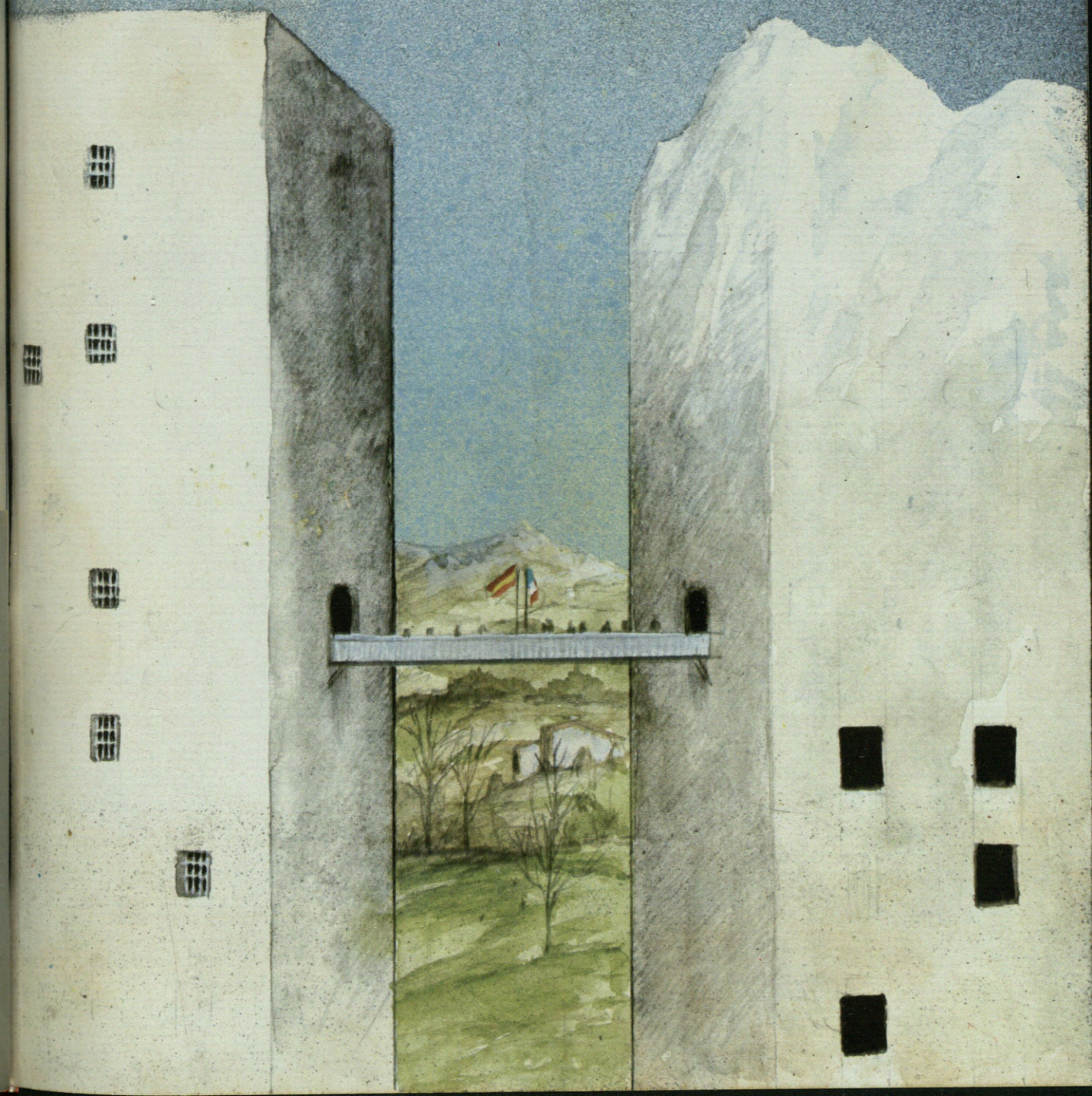

zeruko **ARGIA**

1979-Otsaila-11-XLIII garren urtea 819 zenbakia 60 peza

Euskara ikasi: Gurasoek haurrei, ala... haurrek gurasoei?

Eskolara lehen eta Ikastolara geroago, haurrak gurasoen eskutik joan izan dira.

Haurrak ikastolan EUSKARA eta EUSKAL KULTURA ikasten ditu.

Baina gero, etxean, zer? Haurrok gurasoak baino trebeago direla askotan Nola landuko dute ordea euskara, gurasoak etxean erdaraz hitzegiten badiete?

Ez al da ba etxea lehenbiziko eskola?

Gurasoak, haurrekiko erantzukizun bazter ezina du gure hernan: euskalduntze, alfabetatzea...

Oraingoan gurasoek, harrigarria bada ere, haurren eskutik, ikastolara joan beharra dute.

Euskara indarberritzearen alde
CAJA LABORA Leko gizarte ekintza saila.

CAJA LABORAL POPULAR
LANKIDE AURREZKIA

EUSKADIko KUTXA

editoriala

Aspaldian jasan duen zapalkuntzarik gogorrena jasaten ari da Euskal Herria une honetan. Konstituzioak herri eta gizon bakoltzari aitortzen dizkion eskubideak paperean idatzirik dauden hitz hutsak bilakatu dira. Indarra da lege eta arrazol berriak ere: detentzioak, espetxeratzeak, hauziak, multak, jipoiak...

Garai batean honelako jokabideen etsai zirenak, orain sozio-lagun bihurtu dira. Frantziak ukatu egin die iheslariari aterpea. Espainiako gobernuaren orasoari ihesi joan ziren batzuk Espainiako poliziaroen eskuetan jarri ditu, lotsa gutxi. Giza-eskubiderik oinarritzkoena hankaperatzen duen neurri hau goraiatu egin dute PSOE eta PCE alderdiek.

Eta Martin Villa eta Enrique Mugica, sozio-lagunek zuzendu zuten orkestra anti-terrorista beldurtzekoa eta ikaratzekoa ez baldin bada, harri bihurturik gaude euskaldunok. Mugicarentzat erabat aldatu da egoera, bera garai batean giltzaperatu zutenei beste batzuk giltzaperatzeko agintzeraino, ala zangoa!

UCD, PCE, PSOE eta beste batzuk dogma baten gainean oinarritzen dute demokrazia. Espainiako Estatuak, zati-ezinezkoa da. Hori eztabaitatu ezin daitekeen dogma da. Oinarri hori kolokatu dezakeen guztia harmaz desegin behar da. Hori garantizatzeak daude Estaduaren indar harmatuak.

Alderdiok ez dute Estadua nola gorpuztu zen aztertu nahi. Herriak gerrabidez menperatuz ezkontarazi baldin baditu ere, berdin zaio. Elizarena ez bezala, derriorezko ezkontza ere hautsi ezinezkoa da hauentzat.

Euskadiri eta Espainiako beste herriari ezer eman aurretik, ETA desegin nahi izatea susmo txarrak sortzen dituen jokabidea da. ETArek bortizkeriak baino berorrek lortu nahi dituen helburuek gehiago ikaratzeko ote dituen dirudi. Izan ere helburu hoiek euskaldun gehiagok ere lortu nahi bai ditu. Erasoak, beraz, terrorismoaren izenean eta aitzakian, euskaldun sentitzen direnentzat da.

Euskaldun askok bakebidez eta politika bidez nahi genituzke herriaren eskubideak eskuratu. Horrenbestearainoko bortizkeriaz une honetan jokatzeko kaltegarria dela uste duen abertzale asko da, gainera. Hala ere inork ez ditu ETakoak giza-hiltzailatzat hartzen. Bidea okerra irudituarren ere, helburu on batzuen lorpenerako borrokan diharduten gazte ameslari hoiek oso errespetagarriak iruditzen zaizkio.

Euskadik bere nortasuna, bere kultura eta bere hizkuntza gordetzeko eta bere gizarte eta etorkizuna antolatzeke aginpidea nahi du. Baina beste herriari ere gauza bera opa die.

zeruko
ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uribe, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrazki eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Karlos Valverde, Mikel Plazaola, Ramon Agirre eta M. Artola.

Argazkilaria: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozema.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

irakurleak mintzo

LIZUNKERIA ETABAR

Nalgabez beteta baño nua ferro auek idaztera, gure aseteroko ZERUKO ARGIA ez zaldazuela bidali, berrogeta amabost urte inguru badira nik irakurtzen dedala, lenago argia izenarekin eta gerora ZERUKO ARGIAren izenarekin, nere iritziz asko aldatu da eta lizundu eta zikindu, ilbeltza onen ogeita bateko astekarria gordeta daukat inork irakurri ez dezan nere etxean, nere kontzientziak ez nau agintzen ura irakurtzila eta gutxiago gazteen artean uztea, beñ radio bitartez Baserriri entzun nion bertso bat, itsas bazterrean zebiltzan emakumeak gai artuta, puntu onekin amaitu zuen, tentaziyuak izango ditu marmolezkoa ez danak, ogeita bateko ZERUKO ARGIA irakurri eta bere argazkiak ikusita zer abestuko ote luke?

Baneukan aurtan ere ordaindu eta aurrera irakurtzeko asmoa naiz ez izan len zain bezin garbiya eta gustokoa bafa oraingo onek ziara aldatu nau

Lenago bazituen Zeruko Argiak Euskal erriguzitik bere notiziyak Orañ Ipini dira idazle berriyak Zer ikasi bear du gure gazteriyak Lizunkeriya eta bere argazkiyak Pilar Iparragirrek gogotsu jarriyak.

IBARGUEN TAR MIKEL

Oyarzun

DONOSTIAKO GAUA

—Kaxo, Amarako bi lagun gara eta gutun honekin Donostiako egunean gertatu zitzaiguna salatu nahi dugu. Donostiako egunaren goizaldeko 4etan gutxi gora behera, elkarte batetarik atera ginenean etxera joateko, Victor Pradera kalean, Urdaneta ondano, hiru edo lau «avia» (polizlarena) gelditu ziren gure atzean. Konturatu ginenean, bata hormaren kontra zegoen eta bestea alde egiten. Alde egin zuena Urbietako kalean harapatu zuten eta bestea bezala bere berebilen sartu zuten. Hor barruan izugarriko egurra eta betiko esanak, adibidez: «Os vamos a matar a todos los vascos», eta holako abar luze bat.

Bati burua Irliki zloten, eta gero bere «Iana» eginez gero utzi zituzten.

—Hau argi eta garbi utzi nahi dugu: Gertatu zitzaiguna izan zen kaletikan ibiltzeagatik bakarrik, besterik ez.

Hauek diren euskaldunak ditugun giza eskubideak. Ez dugu ekintza legalarik egin, gure herriko errealitatea nahiko ondo ezagutzen dugulako, eta badakigu horrek ez dula ezertarako serbitzen. Hau demokrazia baldin bada, orain ondo daukagu nun funtsatzen duten bere sasidemokrazia: bortxakerian.

Bestarik gabe, urrengo hostia arte.

X. B. eta J. P.

ZORIONAK

Bada garaia horrelako galak tratatzen hasten. «Plazerra behar dugulako» ianaz ari naiz

«Informe Hite»ren berri ematen zuen hura alegia. Izan ere, beste tokietako aldirietan gai hauetaz asko idazten den bitartean —eta askotan ez hain ondo geline—, hemengoetan badirudi edo ez dugula sexorik edo bestela ez dugula problemarik arlo honetan. Eta nola uste dudanez bata eta ez bestea ez direla egia —sexodunak garela alegia, munduko beste pertsona guztiak bezala, eta kontu honetan ez zaigula problemarik falta—, oso ondo, iruditzen zait Shere Hiteren lanaren berri ematea.

Denok dakigu hemen izan ditugun 40 urteon ondorioz eta aurretik —noiztik?— datorren erligio aldeko erreprosiaren ondorioz, gai hauek isilpean egon direla beti edo aipatzen baziren lotsati edo bestela «desenfadatuegi» —arinegi eta intentzio txarrez beterik— aipatzen zirela. Ea ba hemendik aurrera horrelako galetaz seriozki mintzatzen hasten garen eta gure arazoak konponbidean jartzen.

JOSUNE A.

besteena

HERRIAren 1.482. zenbakian argitaratutako «Politika eta amodioa» lanetik: «Elizan mintzatu behar denarentzat, ez da errex jakitea zertaz eta nola mintza. Gauza bat bada segura: zernahi erran dezan, ez du sekulan orreklakoa eginen. Ez behar ere funtsean. Baina egun ez nituen baitzupada predikariak aipatu nahi, baina elizan dabilzaten jorixtino guziak. Zeren ondotik joalten dira mezarat? Mundu huri ihes egiteko ote? Egia erran, elizan sartzean, beste mundu batean sartzen gira. Gure usaiako gogoetak ardurapoi baltabiltza, mezan entzuten dugu Jainkoaren hitza; Kristorekin bat eginez, zeruko Altari buruz dugu bihotza altxatzen. Eta badugu denek «beste mundurata» horren beharra. (...) Fedeak erakasten dauku, igandetan elizan kausitzen dugun Jaun hura bera dugula ere kausitzen astelegunetako gure bide guzie-

tan.»

SAGARen lehen zenbakian azaldutako «Amor que no se atreve a pronunciar su nombre. A propósito de una lectura de "De Profundis" de Oskar Wilde» kritikatik: «Al que hoy se le considera como precursor y mártir de los homosexuales, defensor de los derechos de la mujer, precursor de la nueva crítica literaria, del teatro del absurdo, de la unión entre vida y arte, de la estetización de lo cotidiano... un día antes de morir en el año 1900, en plena fiesta de inauguración del nuevo siglo, se convierte al Catolicismo, bautizándose en París. Pero no vamos a olvidar que las que pasan hoy por sus mejores obras, las escribió en el período que convivió con Lor Alfred Douglas, de quien se dice que su única aportación a la Literatura Universal es un verso

del Poema Two Loves: "I am the love that dare not speak its name"» —Haren izena esatera ausartzen ez den amodioa.

BICICLETAren 12. zenbakitik: «El presidente de la Asociación para el progreso de la dirección, Antonio Garrigues, declaraba presentando a Felipe González ante la flor y nata de la patronal: "todo empresario que tenga miedo a que el PSOE ocupe el poder, no es un auténtico empresario". Luego el secretario general diría aquello de "esto va a ser un país de economía de mercado durante decenios y decenios". Olvidando tal vez que la economía de mercado es la que está arrojando al paro y la marginación a millones de trabajadores españoles y poblando de muertos al planeta. ¿Dónde quedan las «S» y la «O» de las siglas? ¿Dónde los

programas y estatutos revisados por el propio Carlos Marx? Mientras tanto, dirigentes de CCOO, PCE homenajeaban en la Costa del Sol, feudo de la ultraderecha más corrompida, al príncipe Alfonso de Hohenlohe, propietario del "Marbella Club", entregándole una placa de plata en la que le nombraban "empresario modelo". Que siga la fiesta.»

FUERZA NUEVAren 630. zenbakian argitaratutako «Nacimiento» sailetik: «Desde estas páginas de nuestra revista, dirigimos nuestras más gratas felicitaciones al matrimonio compuesto por Luis Fernández-Villamea, redactor jefe de Fuerza Nueva, y por nuestra militante María del Carmen Alemán, por el nacimiento de su primer hijo. ¡Bienvenido a nuestras filas!»

herriko plaza

Lehenbizi Franco izan zen. Gero ucede. Biak agintari eta euskaldunen «lagun». Lehenbizi Franco genuen etsai bakartzat. Gero ucede. Biak esku zabala eta euskaldunen «adixkide».

Joan daitezela oihukatu dugu sarriri, ozenki, baina egoki eta azkarrenak igortzen dizkigute gu oizantze-ko. «Son, son, son de cabaret...» izenekoaren notak hortxe dabilta, edozela jai eta afaritako orduak betetzen. Baina Madrildik txirkanda eta erhi erakusleetaz baliaturik keinu adierazkorra egiten digute orduoro. Eta handixik ezartzen dizkiguten legeei erasotzeko gai ez garenez gero zantzoka ditugu. Franco lehen eta orain ucede.

Baina beste zenbait irri maltzur ere sasi-itzeletatik sortzen direla nabari dezake edonork.

Agintaritzako aukera bat izanez, bihar-etzi erabiliko orain zorrozten ari diren hatzaparrak. Eta sakonki iltzatuko ere hatzapar hoik, orduan gel litekeen euskal animaren apurra zeharo zerraldoan usteko. «Heuren obren biartez ezagutuko dituzue» esaldi ospetsuak garbi adierazten digu arerioaren benetako neurria.

Dela zenbait egun Andoni Urres-terazu «Umandi» herrialdekidearen eskutitz bat jasotzen nuen. Bertan, agintaritzako aukera horren ordezkariak Euskal Gobernuaren hartutako erabakiaren gaineko bere eritzia ematen zidan, bidebatez nerea eskatuz. Irakurri bezain laster honela idazten nion: «Andoni, "Euskaldunok bat" lemapean bidali didazu zurea eta, jakina, holk ez dira guturrak...»

Eta gu?... Katxondeoa! Barregu-rea eta mina sortzen zaikit euskal panorama politikoari begiratzean.

Horra hor lehen bere abestiak elizkizunetan kantatu ohi ditugun Monzon jauna euskaldunen zati ba-

eta gu...?

JOSEMARI VELEZ DE MENDIZABAL

tek erotzat harturik. Herri Batasunak EAJ popatik hartzera bidaltzen du nolaznahi, erreakzionario hutsak omen direlako.

EIA ezin konpon EMK-rekin honek ETA-ren bertxa salatzen duen batera.

Eta gu, erre ta erre, ucede dela gure etsai bakarra pentsatuz.

Gaur bazkari bat izan dugu Arrasaten bizi garen aramaitarren artean.

Orain arte egin dugun lehena. Ehun eta zortzi bildu gara jaki goxoetaz apainduriko mahaira. Nere aulkian eserita, ezker-eskubira begiraturik, laurdena ez nuela ezagutzen konturatu naiz. Sekulan ikusi ez dudana asko gaur aurkeztu didate. Eta entzun ahal izan dudanez nere kasu bezalakoa beste hainbat ere zegoen. Baina ez pentsa bazkari hotz bat izan denik. Bai zera! Mahalkideen artean bat bateko bertsolari, soinu-jole... azaldu dira zeragarritzko jai-bukaera erdietsiz.

Hara joateko bultzatu gaituen arrazoi bakarra herkidetasuna izan da, Ederki igarotako egunari mota guztietako eta pentsakera desbordinetako gizonek «Agur Jaunak» eta «Datorren urterarte»-etaz hebetu borobilduz.

Gaur edan dugun anaitasun eta herkidetasun hauen hazia ez al genezake eguneroko ekintza guztietan da? Etsaia; agian, ez baitugu kanpoan gurekin balzik. Elkarrenganako gure ezin ikuslax dakarkigu kaltea, hondamena. Eta eraiki. Lurraratzeara Xamurrena balta. Gure guraseek bizi izan ez duten euskal gizartearen eraiki. Bestela, daramagun bidetik gure semeek ere ez baitute biziko.

Eta gu... —«Motriko»-ren hitzak omen dira— «...ez galitu inork inolaz askatuko... askatzaillo geu gara.»

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan	1.900 pta.
Korreo batsuneko herrietan	2.100 pta.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 pta.
Airez	3.800 pta.
Salmenta (ale bakoitza)	60 pta.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero nahi nukeela
adierazi nahi dizuet orri honen bidez.

Izena

Deitura

Helbidea

Herria

Probintzia

Adina

Ogibidea

C/C. Nom.

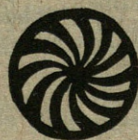
Zenbakia

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar

 s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

oraingo zapaltzaileak

UZTARGILE

Azken aste honetan gure Herriak jasan duen zapalkuntza bortiltzak ezin gaitzake isilik utz. Zapalkuntzaren areagotze bat izan dela esan dezakegu baina oraingo honetan, orain arte nahiko neutral egon diren zenbaiten posturak bistan geratu zaizkigu.

Atzerriratuen detentzioak eta beste lurralde batetara eramateak oso gogorki eginak izan dira eta Lege-ria bera ere hankazpian hartua. Baina hori baino kezkarriagoa zera izan da: Frantzia aterpea eskatua zutenak espainiar polizia-ekarriak izan direla. Horrelakorik ez zen orain arte ezagutzen. Aldalurren kasua izan zen lehengo, baina honek nolaz pasa zuen muga kontutan hartuz (zauritua eta lapurtutako kotoxe batetan), hala zuri zuen arazoa. Frantses agintariek zenbat aldiz legeria gaintetik pasa duten hemen kontatzen aritu ordez, beste datu batzu emango ditugu ikuspegi orokor bat izan dezazuen.

Oreja, Kanpo Arazoetarako Ministroa, Parisa joan zenean eta han bere lista edo dossier famatua (hutsunez beterik gainera) aurkeztu zuenean, hauteskunde aurrean aurpegia garbitu nahiko zuela zirudien. Poliziak zerbait lortu duela agertu beharra dute, bestela hauteskunde-arako puntu asko galduak baitituzte. Baina ez da hemen dena bukatzen. Frantziak eta Europak oraingo «demokraziaren» alde agertu nahi dutela bistan da. Atzerriratuak beren bizileku berrira eramanak ziren bitartean Suarez jauna Europako Kontseiluan mintzatzen ari zitzailgun. Gogora zaitzete, urte askotan zehar Euskadiren problematikak Europako Kontseilu honetan arrera ona izan duela, Kontseilu honek askotan salatu izan duela Euskadiko

egoera.

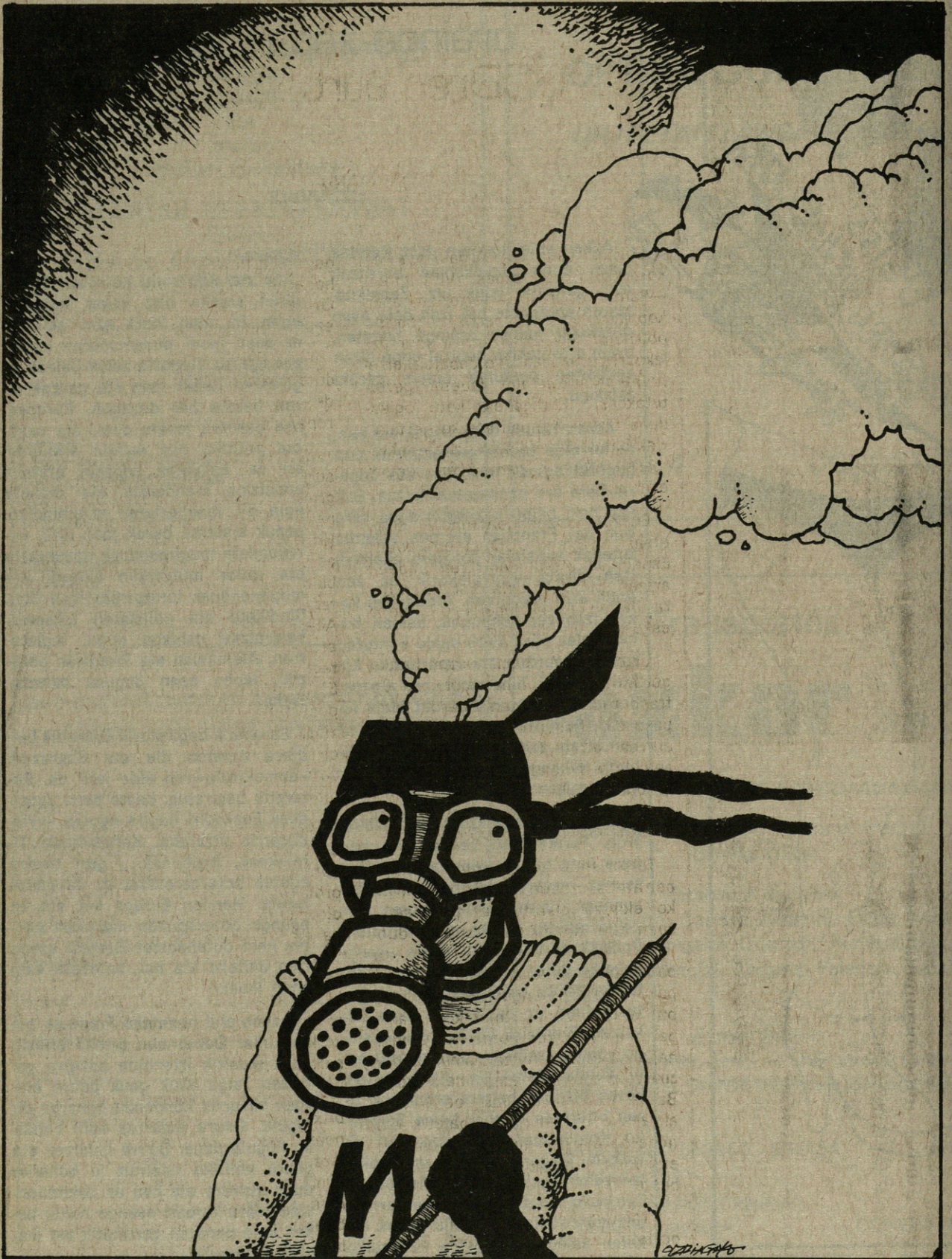
Ez zen Kontseilu horretan Euskadiren aldeko hitz bakar bat ere egon. Ez zuen inork ezer galdetu, ez zuen inork dudamudaren izpirik ere agertu. Gogorra zaigu baina ez gaitzeen itsuak izan eta gauzak diren bezala har ditzagun. Europan, oso burutsu jokatu dute, eta eskubia politika oso egokia eramaten ari da. Eskubiak edozein eratako oposizioa menderatu eta domatu egin du, langileria-erreibindikapenak sistema berak jaso ditu, autonomista mugimenduak deuseztatu eta ezker muturreko alderdi eta mugimenduak lurazpiratu egin ditu. Sindikatu eta polizia-aren jokaerari begiratzea nahikoa dugu, Ingalaterran, Alemanian eta Frantzia berezik, lehen esan duguna baleztatzeko.

Europatik begiraturik Euskadik beldurra ematen die eta Suarez-en «demokrazia»-ren alde jarri da. Boteretik begiratu, beste herri zapalduak Euskadiri begira egotea, arriskugarria litzateke. Korsikakoak, Tirolekoak, Bretoinak..., guri begira egotea boterearentzat ez da gauza lasala. Herriaren Europa bat eta ez egungo boteredunen menpean egotea nahi dutenentzat Euskadi eredu izan daiteke eta hau betereak ezin ondo ikusi.

Azken aldi honetako Frantses eta Espainiar Gobernuen arteko erlazio onak ikusirik irtenbide bakarra geratzen zaigu. Guk geuk geure arazoak bakarrik konpondu behariko ditugula. Geure indarrez egin behariko dugula dena. Geure indarrez eta geure politiko talentuz jo behariko dugu aurrera eta hau ez zekitenentzat beste zerbait esango nuke: azken aste honetan gertatutik zer ikusirik badugula.

mozorrozko

prekontseilari maskaratua

UCDren europeismoa

MANU

Soriako espetxea, Argala eta Peixotorekiko atentatuak, Villaren —Pantxo ez noski— terrorismoaren kontrako dekretu berria, okupazio poliziala, telebistan terrorismo delakoari buruz izandako debatea, erre-fujiatuei azken aldi hauetan gertatutakoak... Etengabeko kate logikaduna dirudi, kasualitatezko gertakariak baino. Eta Villaren azken dekretuaren arabera, pentsatzen duguna ezin azaldu...

Euskal independentismoak duen etsai gogorrena UCD da, ene ustez, Espainiako eskuindar diren taldeen artean. Eta UCD dela diot zeren bera baita internazionalki onartuena eskuindarren alorrean.

Urtarrilaren 31an, erre-fujiatuei gertatutakoaren biharamonean, Estraburgora joan zen Suárez Europako Kontseiluaren Asanblearen aurrean hitz egitera. Esan behar da, anekdota moduan, txalotua izan dela bere jardunaldiari hasera eman aurretik, Espainiako «democracia» delakoaren aitzindaria denez gero...

Terrorismo delakoaren aurkako estrategia orokor bat eta nazioarteko ekintza elkartu bat proposatu zuen bere hitzaldian, Frantziak duela urte batzuk agertutako proiektu baten alde azalduz. Hau da: Europako barruti —ingurune— judizial bat eta polizien arteko kooperazio baten alde. Azken puntu honi gogor helduz urrats zehatzak eman behar zirela planteiatu zuen, hala nola: Barne Arazoetako Ministroen arteko aldizkako bilkurak alde batetik eta talde harmatuaren kontra nazioarteko erakunde iraunkor bat gorputzea bestetik.

Argi dagoenez, Euskal arazoa exportatu nahi dute UCDkoek. Euskal Herriarekiko zapalketan Europako gobernuak sar daitezen, ofentsiba

gogor bati ekiten ari dira azken aldi honetan. Duela hilabete bat eskas Orejak egnilko bidaiaaren ondorioak ezin azkarrago ikusi ditugu.

Hildo honi jarraikiz antolatu nahi dute datorren urterako «Conferencia de Seguridad y Cooperación en Europa» delakoa Madrilén.

Zoritarrez lan honetan ez dira aurkitzen bakarrik; PSOEkoek ere grina berbera nabari dute arlo honetan, hor ditugu lekuko Mugica Herzogen deklarapenak telebistan astelehenean egnilko saloan, eta baita ere alderdi honen parlamentariak Europako lehen aipaturiko Asanblean daramaten jokabidea. Izan ere parlamentari hauen eta Satrustegi jaunaren —liberala— eraginez, ETakoak buruan zituztelarik, bi proposamen aprobarazi zituzten. Hauek ziotenez, «ningún país amigo, es decir, del Consejo de Europa, debe favorecer el desarrollo del terrorismo».

Beste alde batetik, esan behar dugu Frantziako eta Alemaniako gobernuetan aurkitzen duela Suárezen proiektuak laguntza haundia, eta dirudienek datorren ekainean Europa mallan hautatuko den parlamentuari emango dioten lehen ahalmenak —fakultateak— maila honetakoak izango dira, polizial alorrekoak alegia. Beraz, etorkizuna beltza datorrigu eta are gehiago OTANen sartuz gero.

Bukatzeko, Suárezen deklarapen bitxi bat aipatu nahi nuke: palestinoen arazoa dela eta, ez omen du Israelekin harreman diplomatikorik onartuko haien, palestinarren, okubideak aintzakotzat hartzen ez diren bitartean. Hirugarren munduan egon behar ote nazionaltasuna kontutan hartzeko?

beste hizkuntza bat: bablea

Kantauri itsasotik goimendietaraino,
Deva eta Eo ibaien artean datza Asturias.
Ikatz harrobiek josten diote geografia lur honi.
Laborariek eta mehatzariek labratzen dute hemen mundua.

LLINGUA DE NACENCIA / LENGUA DE CULTURA

Asturiesen bablez mintzo da herri xehea, bablez mintzo da eskolatu arte bederen (La mayoría asturianos del pueblo, el pueblo, tiénenla como llingua de nacencia). Baina asturieraz mintzatzea eskolageen ezagugarri bat izan da historian zehar. Eta mendez mende izan den bezala, egun ere kultura espainol ofizialarekiko, inkulturaren adierazgarria da. Dialekto basati eta kulturgetzat hartu izan baitu betidanik asturiar burgesiak eta bere intelektualek.

Bablea ez da egundo bortxaz errepresioa izan, marjinalizazioaren metodo errazago, konsensual eta efikazagoen bidez baizik. Esate baterako, Konstituzioaren testuak ofizialki euskaraz, gallegoz eta katalanez argitaratu diren bitartean ez dira bablez publikatu. Hau da, ez da hizkuntza denik ere onartu. Tratamendu diglosikoa, beraz, erabatekoa da, baina ez bakarrik Madrilen baizik eta Asturiesen bertan ere. Asturiar burgesiak abantail kulturalak eta jakintzaren baloreak erabiltzen ditu herri xehearen kultura eta bablea zanpatzeko.

BABLE ASTURIARRA

Bablea hizkuntza bat da. Latinar erromanze bat da, besteak bezalakoa. Aintzinako leonesaren ondorio bat omen da. Hiru eskualde edo dialektotan bana daiteke: 1.-Sortaldeko dialektoa (% 15) gallegoarenagandik hurbila geografikoki eta linguistikoki, Navia eta Nalon ibaien artean. 2.-Erdiko dialektoa da mintzatua gehien (% 80), Nalon

eta Sella artean. 3.-Eta Sortaldeko dialektoa (% 5) Sella ibaitik Santarderreraingo hedatzen da.

Laborariak dira (populazioaren % 30 hain zuzen) bablea arrunt erabiltzen dutenak. Baina beren sozio-sistematik at bablez mintzatzea portaera kulturge eta lotsagarritzat hartu izan dute beti.

Asturiar burgesiak inposaturiko ideologia diglosikoa izan da nagusia. Madrili loturiko burgesia hau ez da arduratu egundo bableaz edo zuzenki arbuatu du. Asturiar goiburgesiak ez du sekula zalantzarik agertu bableari uko egiteko. Burgesia berai da kobadongismoa eta beste sasi-mitologia urteetan zehar ezarri zituen, laborari eta industri langileak zanpatzen zituen artean. Eta

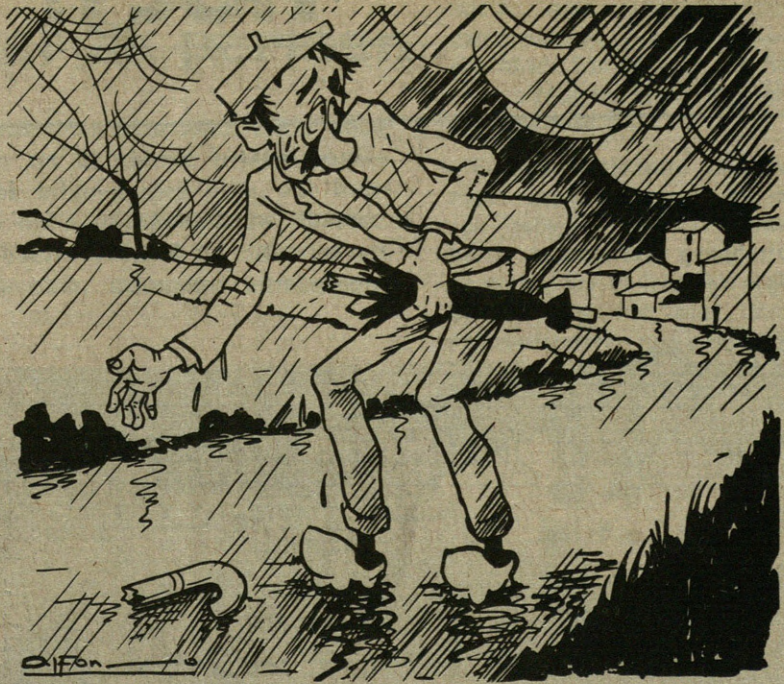
hauek oldartzen zirenean espainiar errepresioaz baliatzen zirenak: 1934ean Asturies Gorria zanpatzeko Franco ekarri zutenak.

Izan ziren, bestalde, herri xehearen kultura eta bablea goستن eta deskribatzen saiatu zirenak. Alpa daitezke Armando Palao de Valdes eta Leopoldo Alas ezagunen artean; eta baita ere Pachín de Melas, Pápin de Priá, Jose Campo, El Xuglar D'Entepenes, José M.ª Malgor... Baina guztien azalpenel kostunbrismo bukoliko bat darie, noizbehinka errealista eta hunkigarria baina mizegi topikoa eta paternalista.

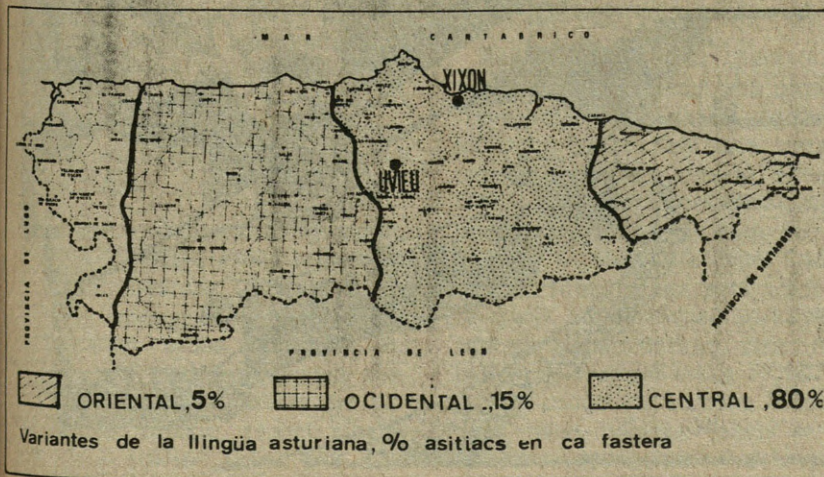
BABLEA ERREKUPERATZEN

Hizkuntza ahantzi hau errekeratzea oso zaila izanen da. Base soziala bada, baina erreteraraino barneratua izan den egitura diglosikoa ezabatzea oso zaila izanen da Asturiesen. Egitura diglosiko hori deuseztatu alde batetik eta bablea kultur mintzaira bat bihurtu bestetik dira egungo zereginak alor honetan. Honetara zuzentzen dira hainbat ahalegin, zeren eta Asturies geografía bat baino areago kultura bat baita, eta kultura horretan herri bableaz espresatzen baita jatorriz: «Que la llingua ye lo que mayor re-trata una comunidad, ye fido. Y asina ye en Asturias. Lo primero que fai a los asturianos asturianos ye la llingua...»

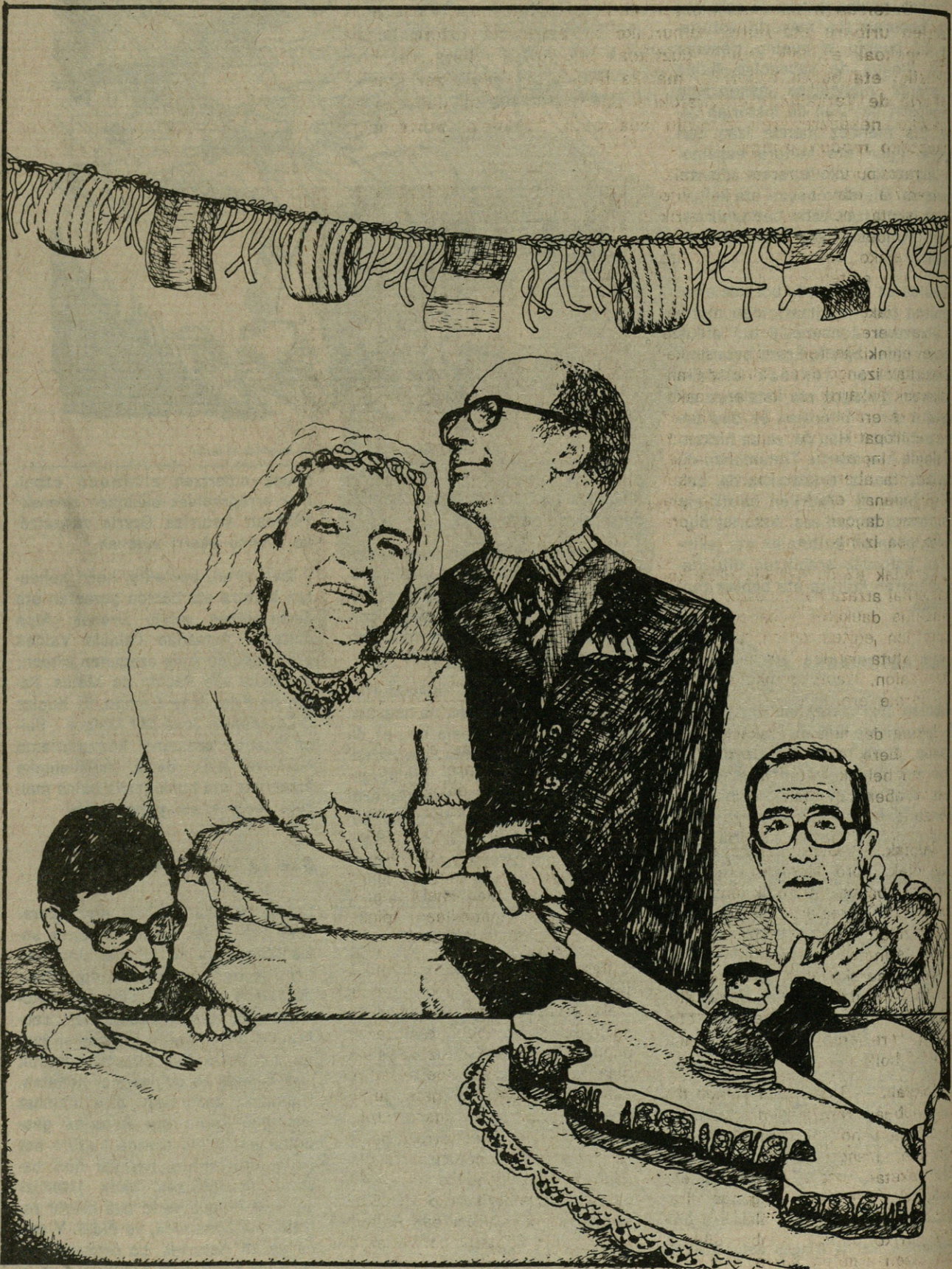
J. S.

—Dios mío: ¡Que nadie me vea levantar el puñu!

hots!

europako nekazariak parisen

Datorren hilean, martxoaren 4etik 11ra bitartean, Paris nekazarien uriburu eta biltoki bihurtuko da astebetetz urtero bezala. Europakoak ez ezik mundu guztikoak bilduko dira hara, zer berri ikusiko eta beren baserriko martxa hobe dezakeenik zer ikasiko. «Porte de Versailles» erakustokiak baditu 100.000 m². lehorpe eta gaurko nekazaritzaren edozein adarretan, azkeneko aurrerapena ikusteko modua izango da.

Arraza puruko abereek aparteko garrantzia eta lekua izaten dute erakusketa honetan, ez bakarrik abere moeta asko eta onak ikus daitezkelako, baizik baita saldu eta erosi ere egiten direlako.

Frantziako abererik onenak, bakoitza bere arrazan eta bakoitza bere eginkizunaren arabera sailkatuak, han izango dira; baina ez Frantziakoak bakarrik, beste nazio askotatik ere eramaten baitituzte, batez ere Europatik. Alemania, Austria, Belgica, Ingalterra, Italia, Holanda, Suiza eta abarretatik, bertako abererik onenak eramango dituzte eta non zer dagoen ikusteko egokiera aproposa izango da.

Kanadak ez du zezenik ekarriko, baina bai arraza hobeagotzen dutela probatua daukaten zezenen haziak. Nola lan egiten duten, zertaraino aurreratuta dauden, eta zeri begiratzin zaion, ikasteko modua izango da hortxe ere.

Jakina da, holako erakusketa batean, abere guztietan nagusi eta ugarien behiak izaten direla; baina beste abere moetarik ere azalduko da.

Zaldiak. — Garai bateko zaldi haundiak, soro lanetan, erabiltzen zirenak, badute oraindik ere ikuslerik eta mireslerik asko; baina orain zaldi txikiak, PONEY deituak, dute itimaziorik haundiena, jendeak jola-serako eta pasiorako nahi baititu. Frantziatik eta Holandatik ekarriko dituzte besteak beste, umeek ere erabil ditzaketen zaldi koxkor hoik.

Zerriak. — Txapelketa egingo da, zein hobea, Frantziakoan artean. Hiru arraza, Landraze, Large-White eta Pietrain, izango dira txapelketan. Erakusketan, ordea, Alemania eta Belgikako zerriak ere egongo dira. Bestalde hildakoen kanalak ere bistan jarriko dituzte, zenbat giharre eta gizen ematen duten ikus ahal

Zaldi txikiak, PONEY deituak, dute itimaziorik haundiena.

izateko.

Ardiak. — 29 arraza eta 1.000 bat buru denera ikus ahal izango dira. Zein zertarako den on, noiz eta zenbat ume egiten dituzten, zenbat esne, haragi edo artile ematen duten, eta abar, ikusiz gainera, bakoitzak berari zein arraza komeni zaion etxerako, ikasi ahal izango du. Gainera, ardi «motxailen» lelaketa bat ere izango da tartean.

Behiak. — Europako merkatu batuen barruan, haragi ona produzitzeko aparteko arrazak dauzkaten nazioek, beren behi eta zezenik onenak erakutsiko dituzte. Esnebehiak, berriz, pinto zuribeltzak direla esanarekin konforme gara gu, gehiagoko bereizketarik gabe. Erakusketa horretan, ordea, arraza bat bera izanik ere, munduan sortu diren adarrak nabarmenduko dira. Alde batean Iparrameriketako HOLSTEIN puruak daude eta bestean Holandakoak, haien odoletik batere ez dutenak, tartean holstein odola gutxi

edo gehiago daukatenak. Ikusleak konparatu ahal izango ditu haundi txikian, atze zabalean, gogortasunean, ematen duten esne putzuan, eta abar. Esnetarako eta haragitarako, bietarako, balle duen arrazarik ere azalduko da.

Europako merkatu batuen barruan dauden nazioak, beraz, Parisen izango dira datorren martxoan beren nekazaritza, ganaderitza eta sortzen dituzten janariak erakusten. Egun hoietan beroletan izango da, nekazaritzarako makinerien erakus-

kota ere, beraz abere ta makina denetik ikus daiteke.

Milioi bat bixitari eta ikusle bilduko direla espero da. Hoietatik gehienak Europakoak izango dira, jakina; baina iaz ere 10 % beste lurraldeetatik etorriak ziren eta 80 naziotako jendeak Iritxi ziren Parisa.

Nekazariak, eta nekazari arteko teknikoak, ez dira joaten denbora pasa eta ikusmiran ibiltzera bakarrik, zer ikasiko amorratzen baizik eta beste nonbait egina eta asmatua, nola berenganatuko jakitera.

Izango da Parisen zer ikusla eta zer ikasia. Nekazariak eta ganaduzalerik aurreratuenak, teknika eta molde berriak ikasteko horrela saiatzen direnean, lehengoan dagoenak zer pintatuko du? Ezin bizi delata lantu joka ibiliko da berriz ere.

Europar nekazariak ez dira 10 % ere eta hala ere denak jateko hain eta gehiago sortzen dute.

JOXE ALKIZA

euskal ekonomiaren zutabe

Euskal Herriak azken urte hauetan langile mailan bizi izan dituen burrukarik garrantzitsuenak, metalekoek protagonizatuak izan dira erreibindikapen sozialei dagokienez. Izan ere, gure Herriko zutabe ekonomike garrantzitsuena metala baitugu; neurri honetan eta maila guztietan dagokionez, Madrillgo Gobernua eta patronalak erresponsabilitate izugarria dute.

Azken hilabete honetan, Nafarroa, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa-ko metal arloak ekintza gogorrak egin beharrean aurkitu dira beren interesen defentsan, tinkoen nafarrak ibili direlarik.

SEKTORERIK HANDIENA

Lehenago genion bezala, Euskal Herriko langile sektorerik handiena metalarena dugu. Araban, 34.000 langile dauzka; Bizkaian, 140.000; Gipuzkoan, 80.000 inguru eta Nafarroan 30.000 bat.

Probintzi bakoitzak bere errealitatea bizi du. Bizkaian adibidez, enpresa handienak: Alto Hornos de Vizcaya, Naval, Babcock Wilcox, General Eléctrica, Euskalduna, Etxebarria S. A., Fabrelec, Mecánica de la Peña, enpresa konbenioak dituzten bitartean, Gipuzkoan, CAF, Ramón Vizcaíno, Patricio Etxeberria, Orbegozo, etab., denak mila langiletik gorakoak, denak konbenio kolektiboaren barruan daude.

Nafarroan, Magotteaux-Luzuriaga, Laminaciones de Lesaca, Centroacero, Super Ser, Luzuriaga, ditugu garrantzitsuenetarikoak eta dudarik gabe azken hiru aste hauetan langile burruketan protagonista izan direnak. Araban, enpresa asko, gehienak eta handienak gainera, askotan Gipuzkoa eta Bizkaitik etorritakoak dira, adibidez Cegasa (Tximist) edo Orbegozo. Araban finkatzeko hauen arrazoiak jakinak dira, alde batetik beren sorterrietan hazteko lekurik ez zutelako eta bestetik Diputazio eta Aurrezki Kutxak laguntza asko eskaintzen zutelako hemen kokatzeko.

Zifrak ikusi besterik ez dago Euskal Herriaren aberastasun handienetarikoa zein den ikusteko. Eta azken

Krisis espedienteen gainera langileek borrokan jarraitzen dute.

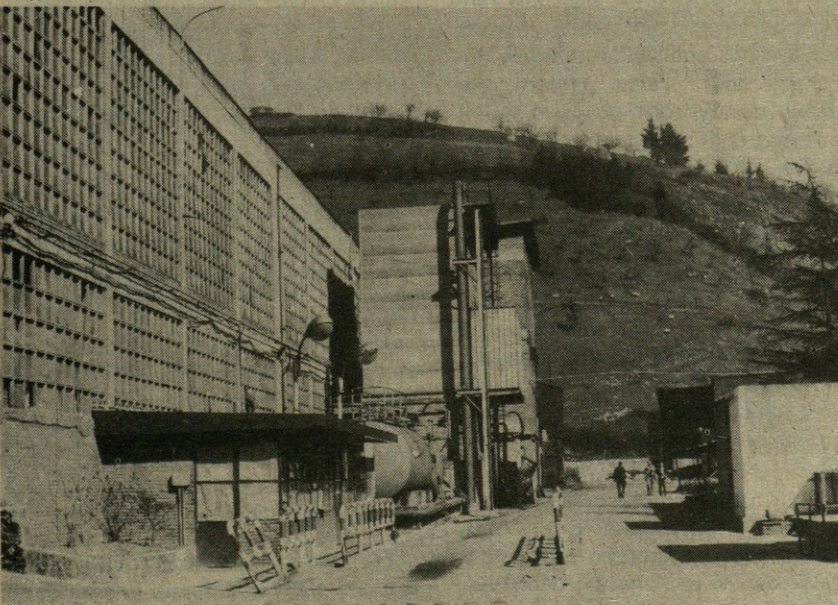
10 urteetako langileria-aren pausoak ikusiz gero, sektore hau izan dela burrukalariena ere garbi dago. Gipuzkoan adibidez, eta Verticala guztiz finkatua zegoen urteetan ere, 72-73-74-76an, enpresa desberdinen koordinaketa eta elkartasunari esker, konbenio aberatsak lortu zituzten.

ARAZO GUZTIEN GAINETIK

Gipuzkoan, 3.000 enpresa dauka arlo honetakoak eta 500 langiletik gorakoak dozena bat bakarrik. 1978gn urtean 700 krisis espediente egon dira Gipuzkoan eta Bizkaian berriz 960. Gipuzkoan laurak krisis espediente hau jasan behar izan zituzten enpresen artean Contadores, Tornos Tor, Irimo, etab. izan ziren. Bizkaian berriz, Naval, Euskalduna eta Babcock Wilcox langile kopuru handikoak direnez izan dira gehien ikuituak.

Krisis espedienteen mehatxuen gainera eta zenbait sindikatuk hau argudio bezala erabiltzen badu ere zenbait grebaren alde ala aurka agertzeko, langileek beren burruka-zaletasuna agertu dute. Baina arriskuak denen burutan daude eta adibidez hau Gipuzkoan argi ikusten da; jendea ez dago beste urteetan bezain baikor eta itxaropenaz.

Eta ekonomiko eta sozialki zer suposatzen dute metaleko langileek? Gipuzkoako LABeko partaide batek esan zigunez, «kasi dena suposatzen du sektore honek Gipuzkoako bizi ekonomikoan, bestetik

Laminaciones de Lesakak enpresa konbenioa du, baina probintzialekoei elkartasun osoa eskaini diete.

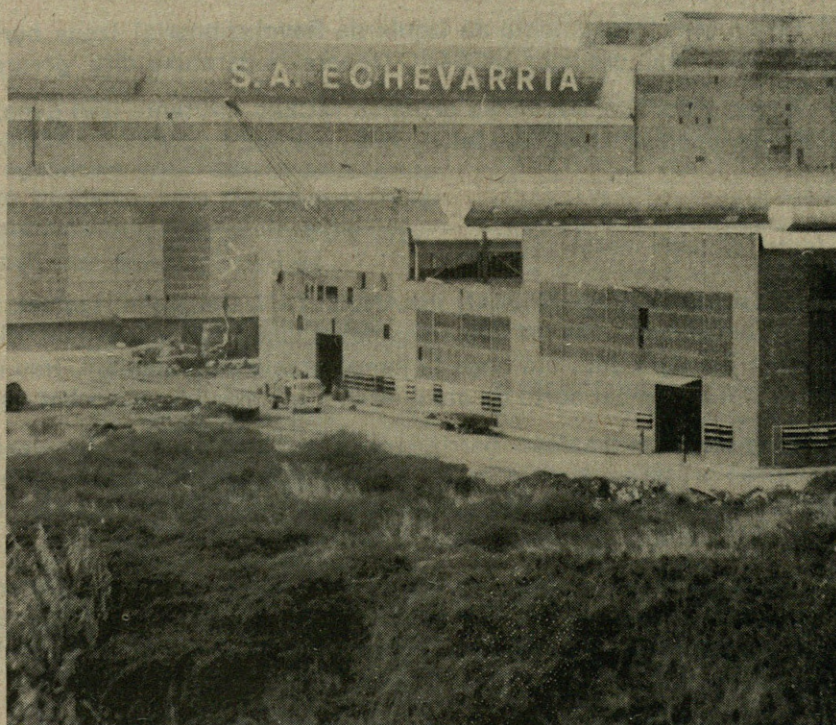
kanpora saltzeak ere pisu handia du hemen eta soziologikoki kontzientziatuena da; hau, izenpetu diren konbenioetatik kanpo, arrazoi desberdinengatik egin dituzten burrukaldiek baleztatzen dute».

Bizkaiko mintzalaria oraindik urrutirago joan zaigu bere iritzietan. «Bizkaian metala sektore funtsezkoena da; entrepresa punta dela esan dezakegu eta gainera beste sektore guztien gaineretik dagoela; ondoren eraikuntza eta kimikak daude. Eta zer esanik ez, daukan burruka tradizioa». Dena dela garbi dago urte honetako konbenioek duten garrantzia, iazko urtean Monkloako Ituna zela eta gogor aritu behar izan baziren ere, aurten gauzak ez zaizkie erraztu. Madrilo Gobernuak bere ordezkari den Abril Martorellen ahotan Abenduaren 26an jarri zuen bezala, soldaten igoerak ehunetatik 13 baino urrutirago ezin izango dira pasa.

KONBENIOAK BERRITZEN

Nafarroako langileak Otsailaren 5ean itzuli ziren beren lantokietara hiru asteko greba egin ondoren. «Denbora luze horretan Iruiñea eta inguruko herri industrializatuak, sektore guztiak ikutu baitzituen, egun gogorrek bizi izan dituzte. Ospatu diren batzarre, egin diren manifestaldi eta azken egunetako lantoki hartzeak langile porzentai handi batek jarraituak izan dira. Beren eskakizun guztiak lortu ez badituzte ere, lehen momentuan espero zena baino urrutirago iritsi direla esan dezakegu; noski, izerdi asko atera ondoren. Burruka mota batzu zentrate sindikal guztiek apoiatu badituzte ere, beste zenbaitetan, batzu beti bezala erren ibili dira.

Araban ere konbenioa jadanik izenpetua dagoela esan dezakegu, ehuneko 16 igotzea lortu dutelarik; patronalak % 14ean utzi nahi izan zuen. Denera, 17.000 bat langile hartuko ditu konbenio honek. Entrepresa gehienak ttiki eta erdi mailakoak dira, tartean handiren bat ere langileen burrukari esker sartu delarik, hau dugu «Orbegozo-Fittings»-en kasua. Sozial eta sindikal mailako negoziaketak aurrera jarraitzen dira, baina eskakizunik larriena, soldatena, lortua dago. Baina hemen ere nahiko nekeak izan dituzte. Urtarrilaren 11n greba orokorra izan zen, 19an 10.000 pertsonako manifestaldi bat eta 24etik aurrera greba

orokorra. Forjas Alavesas, Mevosa, Cegasa, Kas, etb... berriro protagonista izan dira.

Bizkaian oraindik izenpetu gabe dute. Abenduaren 11n eman zioten patronalari beren plataforma eta Urtarrilaren erdialderarte erantzunik ez zuten jaso. Patronalak lehen momentutik zenbait baldintza jarri zuen: soldatei buruz arbitraje bat ezartzea, negoziazioak irauten zuten bitartean pake osoa, etab... Urtarrilaren 31n greba orokorra egin zen 80-90%ak parte hartu zuelarik. Alpagarria da entrepresa handi guztiak konbenio partikularra edukiarren, konbenio-koekin elkartu dira. Patronalak ondorio bezala 10.000 langile zigortu zuen egun bateko jorrala kenduz. Baina 90.000 langilek (konbenioan sartzen direnak) indarra du eta prest agertu dira, ahal duten guztia emateko.

Eta Gipuzkoan ere gauzak zail ikusten dira. Orain arte Gipuzkoako Metala izan da Estatu mailan kon-

beniorik hoberenak lortu dituen, gaur oraindik aberatsena da. Dena dela, lehenago zenbait entpresak bakarkako konbenioa bazuten, gaur gehitu dira. Denontzat jakina da ELAk entrepresa konbenioak bultzatzen dituela, baina oraindik ez du nahi guztia atera. Iaz entrepresa komiteetako ordezkariak boto gabe baina hitza bai, aurten ez dute amestitu ez bata eta ez bestea. Hemen ere ordu batzuetako geldialdiekin hasi ziren baina egun guztira hedatu zen. Dena dela iazkoak zer ikusi handia izan du, aurtengo animoak ez baitaibiltza oso bero.

Bizkaia eta Gipuzkoa gelditzen dira beraz konbenioa izenpetzeko, etorkizuna oso argia ikusten ez delarik. Langileriaarentzat geroztan neurri gogorragoak hartzen diren «demokrazia»ren lehen urte hauetan, denok dugu zer pentsatu eta eginik hobekuntza eta justiziazko gizarte bat lortu nahi baldin badugu.

L. AUZMENDI

BATU ERE EGITEN DIRA BATZU. Bai, ez dira denak banaketak izaten alderdi politikoen artean, tarteka batzeak ere ematen dira. Honela gertatu da EMK-EKE (estatu mailan MCE-OIC)ren artean. Duela urte t'erdi hasi zen prozesu hau, kanpo aldera lazko aste santuan eman bazen ere ezagutzera, alderdi bakoitzak bere batzarre nagusia ospatu zuenean. Azkenik, astebukaera honetan eman zaio amaiera Madrilen.

Datorren maitzerako espero zen batasun hau, baina aurreratu egin da, diotenez hauteskundeetarako beharrezkoa zelako batera joatea.

Lehen MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria) izena hartuko zuten zurrumurrua zabaldu zen, baina azkenean oraingoz MCE-OIC izenarekin geratuko dira, gerora MCE bakarrik deitzeko.

Eugenio del Río, aspaldiko urteetan MCEko militante izan dena, izendatu da idazkari orokortzat, komite federalean 50 lagun daudelarik.

BIZKAIKO IKASTETXE GUZTIETAN ISKANBILETAN. Deustoko ikasleek San Kanutoren jaia ospatu zuten, Elizaz, ezkontzeaz eta sesoaz komediatxoak egin. Honegatik bakarrik, jesuiten moralak dela eta, Unibertsitatea itxi egin dute eta hogeita hamar ikasle espedientatu. Hau dela eta Unibertsitate guztien arteko koordinakunde bat sortu da eta hilaren 5 ean borroka egun bat ospatu.

Magisterioko ikasleak berriz, guztiz antipedagogiko eta atzerakoi den etsamina sistemaren aurka ekiten ari ziren. Halako batez, inork espero ez zuena bat batean: lau hilabeteroko etsaminak egingo dizkietela. Honela irakasleek otsailean eta ekainean oporren antzeko zerbaite dute eta ikasleek enzerraturik dauden bitartean, irakasleak kasorik ez.

Bestalde Nautikakoak duela bi hilabete greban daude, militar arlotik kanpora egon nahi dute lako eta dekretu baten bidez Gijónko eskola —OPUSena— hemengoarekin berdindu dutelako. Ondorioz han dauden aberats semeek 2 urtetan atera ahal izango dute titulua, Portugaletekoek 5 urte egin behar dituzten bitartean.

Medikuntzakoak, Leloako ospitala bukatu gabe dagoenez gero, ez dute praktikatik non egin. Erizain ikasten dutenak ere, praktikak direla eta, arazoz beterik dabilta.

Bestalde, 3 urtetarako plangintza egiterakoan Almería eta Cádizko kazetagitza fakultateak onartu diren bitartean, hemengo guztiz ahazten da.

Zerrenda ez da hemen bukatzen. Peritoen eskolan zuzendaritzak ezarritako etsaminak derriorean egiten ariren bitartean, edozein egunetan teilatua gainera eroriko zaie.

Ekonomi Zientzietakoak ere haserre daude. Dekretu batek dioenez, Komertzio ikasi dutenei edo ikasten ari direnei ekonomisten titulua emango diete, bide horretatik askozaz laburragoa delarik karrera.

Ikusten denez, Bizkaiko ikasle gehienak iskanbiletan dabilta, ingeniarietako ikasleak ez ezik.

NAFAR DIPUTAZIOKO LANGILEAK GREBAN. Otsailak lehenean hasi da nafar Diputazioko langileen greba. Diputazioan hiru mila eta berrehun langile aritzen da lanean, horietarik bi mila eta bortzehen greban dela, hiru egunez, iduriz, baina Diputazioak erantzunik ematen ez badu greba luzatzeko asmoz.

Borroka hunen prozesuan, Batzarre orokorrak hautatu du Greba Komitea eta halaber Mahai Negoziatzailea zein eta Diputazioak ez baitu onartzen. Egin duten plataforma, ehun eta hogi hamabortz pezetako gehiagotze lineala eskatzen dute, lineala gaur egun hamazazpi mailatan zatikaturik baita. Urteko alokairu minmotzat bortz ehun mila pezetako edukiko zutela, IRTP deskontatzean... Aipagarria genduke Polizia Foralek, nahiz eta afektaturik izan, ez diotela grebari ekin.

junta jeneralak (II)

Aurreko astekoari jarraiki, gaurko honetan, Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako Junten eraketa erregulatzen duen dekretuaren azterketari lotuko natzaio. Nafarroako Kontseilu edo Parlamentu Foralarena beste batean aipatuko dugu. Herrialde edo probintzika aztertuko ditugu, bakoitzean berezitasun nabarmenak baitaude.

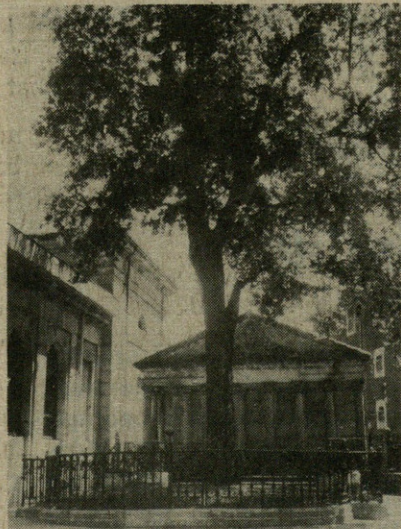
GIPUZKOA

Gipuzkoako Juntak hauteskunde munizipalekin batera eratuko dira hautaldi zuzenaz. Lau zirkunskripzioan zatikatzen da probintzia: 1) Donostialdea, 2) Urola eskualdea, 3) Tolosaldea eta Goierri, 4) Deba eskualdea. Guztira 81 prokuradorek osatuko dute Junta; zirkunskripzio bakoitzari 5 dagozkio, eta beste 61-ak proportzionalki banatuko dira lau eskualdeen artean. Honela, gutxi gora behera lehenean 39 hautatuko dira, bigarrenen 11, hirugarrenen 14 eta laugarrenen 17. Hau ez da oso justua zeren eta banaketa bizi-lagunen arabera egin izan balitz, lehenak 45 eduki beharko zituzkeen, bigarrenak 8, hirugarrenak 12 eta laugarrenak 16.

Diputazioa, berriz, 27 diputatuk osatuko dute, Juntarako hautaldietan eman diren erresultadoen arabera.

BIZKAIA

Gipuzkoan bezala, hautaldi zuzenaz 90 «apoderatu» aukeratuko dira bizkaitar Junta eratzeko. Lau zirkunskripzio egin dira hemen ere: 1) Bilbo hiria, 2) Bilbotik eskunera geratzen den kostaldea (Busturia, Lea, Uribe), 3) Durangaldea, Arratia eta Bilbotik Arratiara bitartekoa (Basauri...), 4) Hibaizabalen Ezker Aldea (Basauri-eta ez ezik) eta Enkartzazioak. Zati bakoitzari 5 «prokuradore» dagozkio eta beste 70ak proportzioz banatu behar. Gutxi gora behera, bada, lehenak, Bilbok, 31

izango ditu hautatzeko (proportzio hutsean 34 dagozkiolarik), bigarrenak 19 (p.h.ean 18), hirugarrenak 16 (p.h.ean 14) eta laugarrenak 24 (p.h.ean ere 24).

Diputazioa, Gipuzkoan bezala, Juntarako hautaldien erresultadoen arabera eratuko da, 30 diputatuk osatuko dutelarik. Alegia PNVk 30 «apoderatu» lortuko balitu, gutxi gora behera 10 diputatu izango lituzke bereak.

ARABA

Gipuzkoan eta Bizkaian Juntan egituratzea aski demokratikoa izango bada, Arabak ez du zorte berea jasango, UCDk bai baitaki bi haletan ez daukala gauza handirik egiterik, baina Araban bere kasa moldatuz gauzak nagusi irten litekeela.

Eta hala egin du. Euskal alderdien arteko akordiorik ez zenaren atxakiaz, bere interesen arabera egin du arabar Juntaren antolaketa. 18 distritutan zatikatu du probintzia (17 «hermandadeak» eta Gasteiz), Gasteizekoari 27 prokuradore dagozkiolarik, Llodiori 9, Amurriori 4, Ayala haranari 2, Lanciegokoari beste bi, eta gainerantzeko guztiei 1 bakoitzari. Guztira, 57. (Hautaketa ez da zuzenean egingo balzik eta hauteskunde munizipalen ondoren «hermandade» bakoitzeko kontzejalen bitartez izendatuko dira prokuradoreak.) Zatiketa honen arabera oker handirik gabe bentura dalteke UCDk 24 lortuko dituela, PNVk 15, PSOEk 14, AP (UFV)k 2, PCEk 1 eta EE edo HBk 1. Izan ere Gasteizek (non PSOE lehen alderdia balta) dago-kion pisua baino askoz txikiagoa du eta arabar Hego aldeak (non UCDk pisu handia baitu) batez ere, eta Ipar aldeak (non PNV nagusi balta) superordezkaritza nabarria daukate. Hau frogatzeko, proportzio hutsez Gasteiz hiriari 40 prokuradore dagozkio eta Hego aldeko «hermandade» asko (Iruña de Oca, Valdegovia...) ordezkariarik gabe geratuko litzateke. Areago oraindik, zatiketarik gabe, Araba zirkunskripzio bakartzat harturik egingo balira Juntarako hautaldiak, D'Hondt sistimaz (beste hauteskundeetarako erabiltzen dena) UCDk 19 lortuko lituzke bakarrik, PSOE beste 19, PNVk 11, APK 4, PCEk 2 eta Ezker Abertzaleak 2.

Diputazioarekin beste hainbat gertatzen da. Dekretuaren arabera 7 «cuadrilla» eratzten dira: Gasteizko hiriari 7 diputatu dagozkio (proportzioz 11 legezko), 3 Ayalari (Ayala, Amurrio eta Llodio «hermandadeak»), 2 Laguardiari eta bana beste guztiei. Dekretuaren arabera, segur aski UCDk 8 lortuko ditu, PSOEk 4 eta PNVk beste 4. Araba mailan eginda berriz D'Hondt sistimaz, 6 legezko UCDri, 6 PSOEri, 3 PNVri eta 1 APri.

Gerta dalteke, bada, PSOE lehen partidua izatea Araban baina hirugarrena Juntan. UCDk berriz, ehuneko 30eko botuez, Juntan ehuneko 42ko ordezkariatza eta Diputazioan ehuneko 50ekoa lor dezake.

Lantxo honekin azterketa tekniko bat besterik ez dute egin nahi izan. Ondorio politikoak norberak ateratzen bitza.

INIGO LAMARCA

Barrikadak kentzeko tanketa.

harmak zutitzean, legeak ixilik

Olpuzkoa osoan zehar greba ia orokorra KASen delari erantzunez egiten ari zen egunean, Herri Batasuneko buruak espetxeratuak ziren egun berean, manifestazioak gogor erasotuak eta ia oso ugariak ziren detentzioak haundituak ikusten ziren egunean, TVEk aukeratutako Legearen ordezkariak garbiki atxakitzen zuen gobernu espainolaren konportaera esaldi honen bidez: «Cuando las armas están en pie, las leyes tienen que callar».

TERRORISMOA GARAITU BEHAR

Otsailaren 5ean, astelehenez, estatu espainolean telebista eta gogoia zuten ikusle guztiek entzun ahal izan zuten «Terrorismo»-ari buruzko debatea, Martín Villa eta Mugica Herzog protagonista zirelarik. Funtsen ados egon ziren parte hartu zuten guztiak: terrorismoa gainditzeko edozein bide erabiltzea ondo dago. Modu honetan, Urtarrilaren 26an ateratako legea, nahiz eta konstituzioaren aurkakoa izan, oso ondo dago, eta ez «El País» egunkariak ateratako «El gobierno contra la Constitución» editoriala. Baina PSOEko buruaren meteltasuna ikusi ondoren, burura eterrri zitzaizun Madrillgo egunkari honek editorial horretan jarritako zenbait gauza: «Y por el lado de los partidos de la oposición parlamentaria, ¿tan ador-

mecedores han sido los vapores del consenso que no perciben que la fecha del 2 de febrero, día en que se publicó en el Boletín Oficial del Estado el decreto-ley de 26 de enero de 1979, puede significar la inflexión del curso de nuestra vida pública hacia las prácticas del ayer?».

Baina lozorro horretan edo, hauteskundeetan Ekainaren 15ean UCD-ri botoa eman zioten zenbait jende bereganatu nahlean dabilta PSOE eta PCE. Gorago aipatutako legeei buruz ez ezik, baita frantzes gobernuak errefujiatuaren aurrean hartutako neurriak ere oso ondo iruditzen zaizkie. Juan Iglesias, PSEko lehendakaria, izan da frantzes gobernuaren neurrien aurka ateratzen den bakarra zera adieraziz zuenean: «la expulsión de Francia y la entrega a la policía española de siete refugiados vascos es un gravísimo quebrantamiento al principio universal del derecho de asilo». 36ko guda galdu zutonek ikuspegi berezi bat dutela dirudi...

ERREFUJIATUAK DEUSEZTU NAHIZ

Espainol polizia emanak izan ziren Fernando Lopetegi, Juan Trecet, Francisco Javier Garatea, Miguel Argiles, Carlos Catalán, Kiko Martínez eta Alberto Biurrun. Oraindik komisaldegieta irauten dute, eta hortik pasa den zenbaitetik adierazi duenez, egurra ugari hartuta. Detentatuak izan diren errefujiatu gehienak («zerrendan» agertzen direnak, frantzes polizia dioenez) Valensole, Haute-Provencera bidaliak izan dira.

Gure hirietako kaleak okupaturik.

Kaleko berotasuna hozteko modurik onena.

Juan Lopetegi, Anjel Iturbe Abásolo, Jose Maria Zapirain, Mikel Goikoetxea, Franzisko Jabier Arin Bastarrika, Jesus Maria Arin Bastarrika, Juan Manuel Galarra, Juan Maria Elizegi, Martin Apaolaza, Jose Martinez de la Fuente, Pedro Maria Legina, Jose Maria Bereziartua eta Dolores Gonzalez Katarain ez ezik, Mikel Lujua, Isidro Etxabe, Joseba Arregi eta Jose Maria Pagoaga Gallastegi.

Neurri hauen bidez, Frantziako Barne Arazoetako ministeritza frantzes legearen aurka joan da. Estatutik norbait bidalia izateko hauzetatik pasa behar duela dio lege honek eta orain arte (Aldalurren kasoa alde batera uzten badugu) horrela egin zen (gogoratu Croissante abokatuaren kasua edo Apalarena). Baina Espainiako UCDren indarra handia izan behar da frantzes gobernuari bere legearen aurka jarrazteko. Suarez jauna Strasburgoko bilerara joan behar zuelako egin direla gauza hauk ere zabaldu da. Aita USA-ren seme maltagarriak nor diren garbi dago.

Hala eta guztiz ONUko Errefujiatuen Bulego Nagusiak kontuak eskatu dizkio frantzes gobernuari. Jendeen artean arnasa hartzeko gogo asetu da. Orain itxaropen guztiak erakunde honetan eta Amnesty Internationalean jarriak daude.

Arazoa egunetik egunera larriago jartzen ari da errefujiatuentzat. Ez da bakarrik bere lurra utzi beharra eta frantzes estatuan gelditzeko posibilitate gutxi izatea. Suárezek la-

guntza eskatu zuen Europako Kontseilian, eta laguntza hori lortzeko modu asko du. Eta Orejak Bruselaren jasotako erantzuna lekuko!

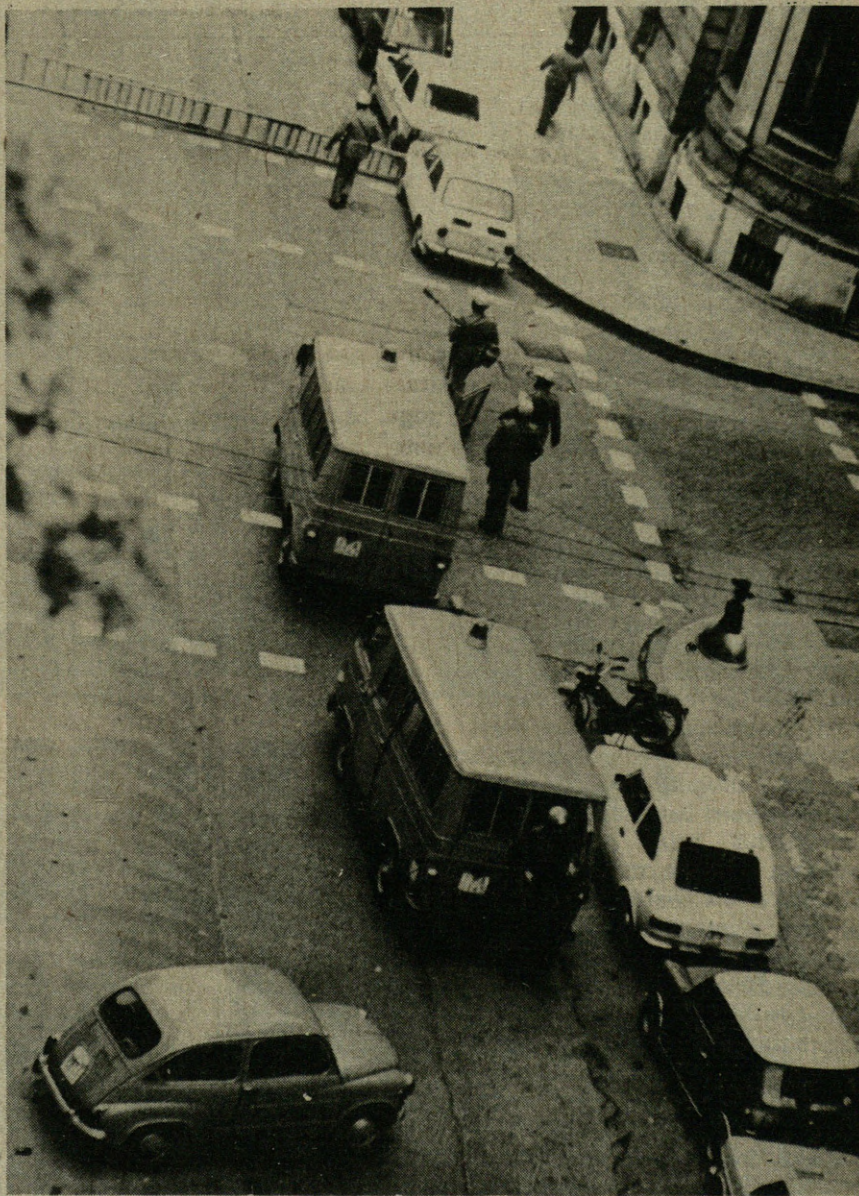
BAKOITZA BERE INTERESA DEFENDATUZ

Mugan bi aldetatik egonak diren erreakzioak ez dira denak berdinak izan. Lehen alpatutako PSOE eta PCE ez ezik, frantzes estatuko alderdi komunista ere bere gobernuaren alde atera da. Alderantziz, bai PNV, bai Frantziako Alderdi Sozialista neurri hauen aurka garbiki agertu ziren. Alderdi majoritario hauetatik aparte, eta ORT kenduz gero, beste alderdi eta erakunde abertzale eta iraultzaileek gogorki salatu dituzte neurri hauk, Iparraldekoek batez ere

frantzes estatuen konportaera mugagaitza azpimarratuz: «Quebec eta Jurako atzerriatuak onartuak izan ziren, nahiz eta estatu herletan demokrazia zeharo kontolidatua egon. Estatu espainolaren demokrazia ikustear dagoenez, zergatik euskal errefujiatuak ez onartu?»

CGV-ren ERANTZUNA

CGVk ere salatu du frantzes estatuen konportaera, ez hala espainol gobernuarena terrorismoaren aurkako legea haundituz. Nahiko berandu atera da erakunde honen erantzuna. Hamaka manifestazio salo egin ondoren, Hegoaldeko hiri guztiak poliziz okupaturik, detentatuak piloka, jendea beldurrez etxe-

"Terrorismoa" gainditzeko bide guztiak libre.

Poliziak lanean.

ratua, zeuden festa guztiak apurtuak (gobernadoreak ez baitzuen aseguratatu bere aglntez polizia erretiratu-ko zela), zenbait herritan zehar «ezezagunak» pistola eskutan eta tiroka zaurituak sortuz ikusi ondoren. Eta egia esan, zerbaít gehiago espero zen.

Urtarrilaren 26ko dekreto legeak ikara haize bat hedatu zuen. Berriro frankismoaren garai latzetara itzuli beharrean geundela adieraziz. PSOEkoek bere programan Euskadi ba-keatzeko neurri batzu sartzen dituz- teta ohartuz, baina neurri horik gehienbat polizia modernizatzean gelditzen direla kontuan izanik, gau- zak larri planteiatzen ziren. Ezker abertzale eta Iraultzaileko alderdiek ez ezik, PNVek ere gogor salatu zuen lege berri hori. Herri Batasu- neko buruak diren Monzon, Ortzi, Brouard, Trifol, Txillardegi, J. R. Etxe- berria, Luis G. Núñez, Jokin Geros- tidi, Itziar Aizpurua, Justa Torre Altonaga, Jon Idigoras eta Amanda Beñaran Ordeñana espetxeratuak izan zirenean «Basc egin dira!» esan zuen jendeak. Zerbait gehiago es-

pero zen, bai, CGVren erantzunetik.

Beste alderdi eta koalizioetako buruak ere detenituak izan ziren, gero kaleratuak izan baziren ere. Ez zen horrela gerta LKiko talde bate- kin. Pankarta bat jarri eta kontsigna batzu kantatzeagatik, hauk ere Nan- clares de la Ocaño espetxera era- man dituzte. Eta CGV estatu espal- noleko neurri guztiak onartuz.

CGVek gogor salatu zuena zera izan zen: egun horietan egindako

atentatu guztiak, Irunen, Andoainen, Tolosan eta Lasarten gertatutakoak eta beste edozein.

Bitartean Soriako espetxean aur- kitzen diren euskal preso guztiak gose greban daude. García Valdés jaunak «innegociables» aurkitu ditu hauen eskaerak. Denok dakigunez espetxe barruan giza eskubideen arauera bizitzea besterik ez zuten eskatzen.

P. IPARRAGIRRE

HERRI BATASUNAkoak Donostiako udaletxean.

lehenago eta orainago anarkismoaz

Gerra garaiko anarkista euskaldunak ez ditugu oso ezagunak izan. Beste hari ideologiko batzutatik zihoazen gure aurrekoak eta anarkistak, gorrienetan gorrienak, pertsonaje preskritoak ziren, ez ziren gauza txarretan besterik azaltzen garai hartako historietan. Gero bai, batek halako anarkista zahar hura ezagutu zuela, zeinen jatorra eta zeinen ez dakit zer, eta noski, mitifikatu ere egin ditugu gerra garaiko anarkista hauek. Gero, aurrean duzunean, bere izatera jaisten da pertsona

bakoitza. Ba Manuel Chiapuso dugu lehenago —eta orainago— anarkista hauetako bat. Ormaiztegiko zubia egitera etorri zen Ingeniero Italiano baten biloba, Donostiake Prim kalean jaio zen bera. Oso gazterik sartu CNTen eta berehala ezagutu zuen gartzela, Errepublikako «biénio negro»n hain zuzen. «Zegoen tokitik hartzeagatik hartu ninduten preso» dio; ez zen bakarra: garai hartan 18.000 inguru anarkista omen zeuden barruan eta 10.000 lagun beste alderdi eta erakundeetakoak.

«Nere unibertsitatea gartzela izan da» dio, baina Sorbonan ere ikasi ahal izan zuen gero, behin gerra amaitu eta alde egiteko behar izan zuenean. Nahiko liburu idatzal duen arren, hemen azkenaldian argitaratu diren bi ezagutzen dira batez ere: «Los anarquistas y la guerra en Euskadi - La comuna de San Sebastián» eta «El Gobierno Vasco y los anarquistas - Bilbao en guerra». Bi hiletan gerraren bere ikuspegia ematen du, beste batzuenetatik, derrigorrez, oso desberdina. Sarritan aipatzen du elkarriketan zehar «gerraren trauma» eta 40 urteko atzerriratze luze horren zama ere aitortzen du. Lehengo garala, bere garala, oraingoa baino atseginagoa zalola eta hari hobeto egokitua zegoela nabari da. Hala ere, CNTen jarraitzen du.

—Diotenez, 19 urtetan sartu zinen CNTen. Baina nolaz zu, Donostiako gazte bat, garai hartan CNTen sartu?

—Behin baino gehiagotan egin didate galdera hori. Herri iberikoa-ren radikalizatu beharra ikusi nuen, gizarte iberikoa askozaz radikalagoa izan beharra bere konzeptzio sozialean, eta noski, momentu hartan konzeptzio hori pixka bat errepresentatzen zutenak CNT eta anarkismoa ziren. Beraz, horrexegatik sartu nintzen CNTen.

—Nolako giroa zegoen orduan hemen anarkismoari buruz?

—Izugarri giro ona. Anarkismoa ez da gaur deskubritu; Espainian anarkismoa duela mende bat baino lehenagotik dator, eta noski, badu oinarri bat iberiar herrian. Beraz, badu Espainian beste edozein ideo-

«Nere unibertsitatea gartzela izan da».

NOLAZ IZAN FEDERALISTAK MADRILEKIKO ETA ZENTRALISTAK BILBON, EUSKAL ESTATUAREN HIRIBURUA BILBON JARRIKO BALITZ? GOBERNU HORI ERE ZENTRALISTA IZANGO LITZATEKE.

logiak ez duen «tarjeta de visita».

—Baina nik galdetzen nizun ea zer giro zegoen hemen, Donostian konkretuki. Beste indar batzuek, PNVek adibidez, askoz indar gehiago izango zuten noski eta...

—Bai, bai. Lehen esplikatu dut eta oraingo liburu honetan ere esaten dut. PNV eta PSOE ziren Euskal Herrian beti —bueno, mendearen hasieratik— egon diren bi indar haundiak. Eta gero PCE etorri zen hor sartzera, baina ez zuen, ezta gutxiagorik ere, beste bi alderdi hoiak zuten indarra. Gero gu gatz, noski, eta tokia beterik zegoen, baina esan dalteke Errepublikako bospasei urte holetan eman genuen saltoa izugarria izan zela, eta hori gertakizunetan ikusi zen. Noski, oso zaila da guregan garena ikustea; eszena politikoan besteak bezala azaltzen ez garenez, ezin jakin erreallitatean nondik gabilitzen eta zer egiten dugun.

—Eta garai hartan hemen zeuden anarkistak zer ziren, bertakoak ala

kanpotik etorritakoak?

—Bazeuden bertakoak baina zona honetan kanpokoak asko, Pasaia-ko arrantzaleak esate baterako; bi mila eta piko afiliatuko sindikato bat genuen han; Galiciako boskarren probintzia deitzen zitzaion.

FEDERALISTA AMORRATUAK

Eta hemen, beharbada gure galderan erreallitatean ez zuen bigarren zentzu bat aurkitu duela edo, federalismoaz hitzegiten hasi zaigu Chiapuso:

—Federalismoaren problema, orduan deitzen zitzaion bezala, nik honela planteiatzen dut: gu erabat federalistak gara, federalistenak, ezta? dotrinaren konzeptzioak horrela

egiten bait gaitu; denok dakigu Pi y Margallek defendaturiko nazionalitateen printzipioa Proudhonen dotrina anarkistetan oinarritzen zela,

GUK BAIONAKO PAKTOA EGITEAN MADRILGOEK —ZENTRALISTAK DEITUKO DIEGU— PAKTO HORI EZIN ZELA FIRMATU ESAN ZIGUTEN, HAUTSI EGIN BEHAR GENUELA ETABAR; GUK EZETZ ESAN GENIEN ETA HOR BEREIZI GINEN BERAINGANDIK.

eta honek, Bakuninek bezalaxe, nazionalitateen printzipioa defendatzen zuela. Baina gure eta beste batzuen artean dagoen diferentzia hau da: batzuek federalismo externala, hau da, Madrilekikoa bakarrik defendatzen dutela. Baina guk esaten dugu, nolaz izan federalistak Madrilekiko eta gero zentralistak Bilbon, euskal estatuaren hiriburua Bilbon jarriko balitz? Orduan gobernu hori ere zentralista izango litzateke. Hori da arazoa, eta horregatik guk esaten dugu federalismo internala ere ezinbestekoa dugula, hori ez dugun bitartean, gauzak ez duela guretzat interes handirik.

Gogoratzen naiz gerra garaian Eusko Langilek publikoki planteiatu zigula arazoa, euskaldunak ginen galdetuz, eta nik esaten nuen, baserriko ogia jan dut nik, nolaz ez naiz ba lehena bezain euskalduna izango? baina nik ez dut euskal nazionalismoaren konzeptio zentralista hori onartzen. Diferentzi hau zegoen eta guk esaten genuen, autonomia bai, baina Iraultzarekin batera, uste dugu biak osatu egiten direla, eta hortik zetorren Jose Antonio Agirreraren euskal gobernuaren politikarekiko gure kritika.

—Eta nola funtzionatzen zenuten Euskal Herri barruan, estruktura federala al zenuten?

—Iparraldeko regionala zegoen eta horren barruan Santander ere bazegoen, kastellano eta asturiano tartean geratzen baitzen eta arazoa Bilbokoekin jarritz konpondu zen. Baina gerra garaian Bilbon, estatutua lortu zenean, ikusi genuen Euskal Herriko egoera politikoa zeharo aldatzen zela eta esan genuen, zergatik egon behar du Santanderrek gurekin? Eta noia erlazioak, moztuta ez, baina bai, geografiagatik moz-

tuta genituen, Komite Nazionalak esaten zuenari kasorik egin gabe... Uste dut kontatua dudala iadanik nola hautsi ziren erlazioak Nazionalarekin atzerrian. Guk Baionako paktoa egitean Madrilgoek, zentralistak deituko diegu, pakto hori ezin zela egin esan ziguten, hautsi egin behar genuela etabar, guk ezetz esan genien eta hor bereizi ginen beraingandik.

—Baina orain badirudi berriro batzera jo dutela, ez?

—Bai, hori dirudi, baina beste tendentzi batek esaten du ezetz. Gerraren trauma... hau da, gerran izan genuen Interbentzioa benetako trauma bat izan da eta ez dagoударik horrek ideologi aldetik ondorioak ekartzen dituela. Hori beldur-

garria da. Zein tendentziak irabaziko du?

—Eta orain ASKATASUNA kolektiboarekiko debatea ere hor dago.

—Hombre, ni Mikelen oso laguna naiz. Mikel nahiko denboran egon da nerekin Parlsen eta Bruselaren... Nik esaten dudana zera da, libretaria denak, edozein modutara pentsatzen duela ere, lan on bat eginge duela askatasunagatik.

—Zuk CNTen jarraitzen duzu, ezta?

—Bai, CNTen jarraitzen dut, zeren, badakizu, Mikelek nahi duena gauza global bat egitea da, politika eta sindikalismoa CNTren barruan. Eta noski, gerra garaian ikusi zen hori ezinezkoa zela, nahi izan gabe

Chiapusoren liburuetako bat.

ere CNTren barruan klase politiko bat sortzen zela, hau da, bazegoela talde bat alderdi politiko bihurtu zena. Nola tratatuko dituzu ba arazo politikoak bilera sindikaletan? Ezinezkoa zen.

—Holek FAIkoak al ziren?

—Noski. Euskal Gobernuarekin, Agirrerekin, izan genuen lehen problema horixe izan zen gainera. Bizkaiko «Junta de Defensa»n CNT zen hitza zuen zentral sindikalei bakarria ez zuelako ordezkaritza politikorik; UGT eta solidarloek berriz —horl firmatuta zegoen, eh?— beralek PS eta PNVren bitartez errepresentatuak zeudela zioten. Agirrerek, Euskal Gobernuak osatzean, CNT ezin zuela Gobernu horren barruan amestitu esan zigun, baina FAI

baietz eta FAIekoren bat izendatzenko. Guk, katalanen etsenploa segiz —Generalitate gure eskuetan zegoen—, eta Espainiako beste tokitan ere zer gertatzen zen ikusirik —CNT gauza guztietan zegoen— CNTek egon behar zuela hor osaten genuen. Nahiko eztabaida izan zen eta azkenean Agirrerek, FAI joaten ez bazen Gobernura, ezer ez. Honela, oposizioan geratzean, garai hartako periodiko guztien bidez —ni Bilbo-koaren zuzendari nintzen— Euskal Gobernuak egiten zuen guztia kritikatu genuen; zerbait jakin nahi duenak gure prentsara jo dezake.

—Baina zergatik zuen Euskal Gobernuarekiko liskarrak, zergatik zuen oposizioa?

—Gaineratiko Espainia guztian gertatzen ari zenaz oso diferentea

baitzen; Castro Urdialesen bertan nabarmentzen zen, itsasoan etabarreran elkartzen ziren arrantzaleak eta Laredokoek esaten zuten: «gurea kontrolatzen dugu, geuk saltzen dugu...», dena sozializatua zuten. Nola, bada, Euskal Gobernuak ez zien autonomi pixka bat gehiago eman ekonomiari, sindikatoei eta profesional erakundeei? Ni harritzen nauena zera da, nola Partidu Sozialistak eta Partidu Komunistak parte hartu duten halako politika egiteko. Noski, baik ere errudun dira horretan, Euskal Herrian egiten zen politika erreakzionario horretan.

—Dena dela, 68tik aurrera edo korriente berriak sortu dira anarkismoaren barruan eta hor dago esate baterako mugimendu ekologikoaren duen lotura etabar.

LOS ANARQUISTAS Y LA GUERRA EN EUSKADI LA COMUNA DE SAN SEBASTIAN

MANUEL CHIAPUSO

“Berrogeita hamar urte aurreratuak geunden”.

**NAZIONALISTEN KASUAN
INOIZ EZ ZIREN HAUTSI
MONARKIKOEKIKO
HARREMANAK... DON JUANEN
GIZONAK GUREGANA
ZETOZENEA GURE LAGUNTZA
NAHI ZUTEN, ETORTZEKO BIDE
ZEN FASE BERRI
HORRETARAKO.**

—Baina horiek ez dira gauza berriak. Donostian guk egiten genituen gauzak kontatzen ditudanean, jendea, frantzesek esaten duten bezala, «baba» geratzen da, aho zabalik. Gu berrogeita hamar urte aurreratuak geunden gauza askotan. Ez bakarrik ekologian baizik adibidez sexual mailan. Guk, sindikatoetako mahaletan, basektomia egin diegu seme-alaba asko zuten eta gehiago nahi ez zuten gurasoei. Eta ez ditu edonork egin ez basektomia horik, Knaus doktoreak berberak —Ogino-Knaus metodoak— egiten zituen. Nazietatik ihes egin behar izan zuen eta hemen, Donostian, lan hori egiten ihardun zuen. CNTko bostehun bikote egon ziren orduan sistema hori hartu zutenak zer ondorio izaten zituen jakiteko, oraindik ez baitzekiten zientifikoki edo estadistikoki; bederatzi hilabete ondoren 496k positibo eman zuten eta 4ek negatibo, ikusten denez gehiegi emozionatu ziren lau bikote hoiek. Eta pentsa, garai hartan iritsi genuen Perlatik Pico del Lorra nahi genuena egitea hondartzan eta gero libertarioei nudismo egiten utzi ziguten Ulian, hondartza salba-

etan. Berrogeita hamar urte aurerratuak geunden.

—**Federica Montsenyk deklarazio bat egin zituen ba mitin batetan, homosesualak marika panda bat zirela, drogadiktoak ez dakit zer; zer iruditzen zaizu zuri hori dena?**

—Begira, hauxe pentsatzen dut, homosesualidadea, en fin, biologikoki gaisotasun bat da, ezta? Badira bizioagatik joaten direnak horretara. Hortik exhibizio bat egitera... eta emakumeak, lesbianak, berdin... Arazoa pixka bat alde batera utzita konpon daiteke, batez ere ez dezatela beren izaeraren exhibiziorik egin. Izan dira politiko bikainak, zibilizazio guztietan, homosesualak zirenak, beraz, alde horretatik begiratuta, ez dut ezer homosesualen kontra, baina egin nahi duten exhibizio hori, etabar, etabar hori ia gehiegikoa iruditzen zait.

—**Baina homosesualen askapenerako erakundeak apolatuko al zenituzke?**

—Gehiegi gustatzen zalzkit emakumeak homosesualak apoiatzeko.

**GOBERNUAN PARTE
HARTZEAGATIK MUNDU
GUZTIKO ANARKISTAK GURE
KONTRA JARRI ZIREN.
GARBITASUNA GALDU
GENUELA ESATEN ZIGUTEN
ETA GUK ASKATASUNA
FUSILEKIN DEFENDATU BEHAR
DELA ESATEN GENIEN.**

—**Droga, alkohola, begetarianismoa...**

—Ni 35 urtetan hasi nintzen eda-

ten eta 40etan erretzen, orain berdin zait ez edatea ala edatea, ez erretzea, indiferentea zait, homosesuala bezala, zeharo indiferente.

Lehen bazegoen zintzotasun bat gure artean; uste dut horrek gureganatzen zuela jende asko, gure jokabide horrek, gaur ikusten denaren jokabide erabat diferentea. Gure tipo bat zegoen tokian, han tipo abstemio bat zegoen, tabernetan ibiltzen ez den horietakoa etabar. Gehienak, eh? Ez dut esan nahi edaten zuen jenderik ez zegoenik.

—**Ba orain droga, pasotismoa etabar anarkismoarekin identifikatzen dira neurri batean behintzat.**

—Bah, hori batzuek nahi dutelako da.

—**Nortzuk?**

—Etsaiek. Neri anarkista drogatu

"Lehen bazegoen zintzotasun bat gure artean... uste dut horrek gureganatzen zuela jende asko".

bat eta horrela dela esaten dida-
nari erantzuten diot ez dituela filo-
safia anarkista eta anarkistak eza-
gutzen. Orain badaudela herri-lako
batzuek... hori gizarte modernoaren
produkte bat da eta era batera edo
bestera soluzionatu beharke da, bai-
na lehen ez zegoen problema hori.

—Gaur krisisa nabari da mugimendu anarkistan.

—Gerraren traumatik, horrek korrientē desbordinak sortu baititu.

—Baina badirudi krisisa ez dela hemen bakarrik eman.

—Ez, ez, besteek ez dute gerra bizl izan. Duela gutxi hil da anarkismo frantzeseko teorie haundi bat eta nere anaiari esaten zion, bai, berak egerzitoaren aurka eta guk karguak izatearen aurka ekin zuela, baina hil baino lehenxeago esaten zigun, bai, arrazoia zenuen, ez dago egerzitoa izatea beste bide-rik askatasuna defendatzeko.

—Eta zér irtenbide du mugimendu anarkistak?

—Ba ezer ez, bereari eutsi eta jarraitzea. Ni optimista naiz. Behin baino gehiagotan esan dut hau, hemen, Donostian, hamaika lagunekin hasi ginen gu 1931n.

LEHEN BAZEGOEN ZINTZOTASUN BAT GURE ARTEAN... USTE DUT HORREK GUREGANATZEN ZUELA JENDE ASKO.

—Nola ikusten duzu oraingo egoera Estatu Espainolean? Zer lterera ikusten dituzu?

—Irteta zaila. Berririo ere indar estranjeroak hartu gaituzte, ez dugu ezer pintatzen, beste txotxongiloak gara.

—Gaur egun, krisia ekonomikoaz kanpo, biolentziaren problema nagusia dugu, atzo Arrasaten, bihar Jeep bat izan daiteke...

—Soziala mailako onderririk balu, horixe izango litzateke interesgarria. Geuk ekintza mota guztiak egin ditugu, baina beti, gure ekintzak ondorio sozialak izan ditu eta ez da maila politiko horretan bakarrik geratu. Nik erantzuten dudana zera da, ekintza molde horren atzetik ez datorrela bestea, horixe bakarrik. Ba-

"Bizitza eratu behar dugu ahalik eta hobereana".

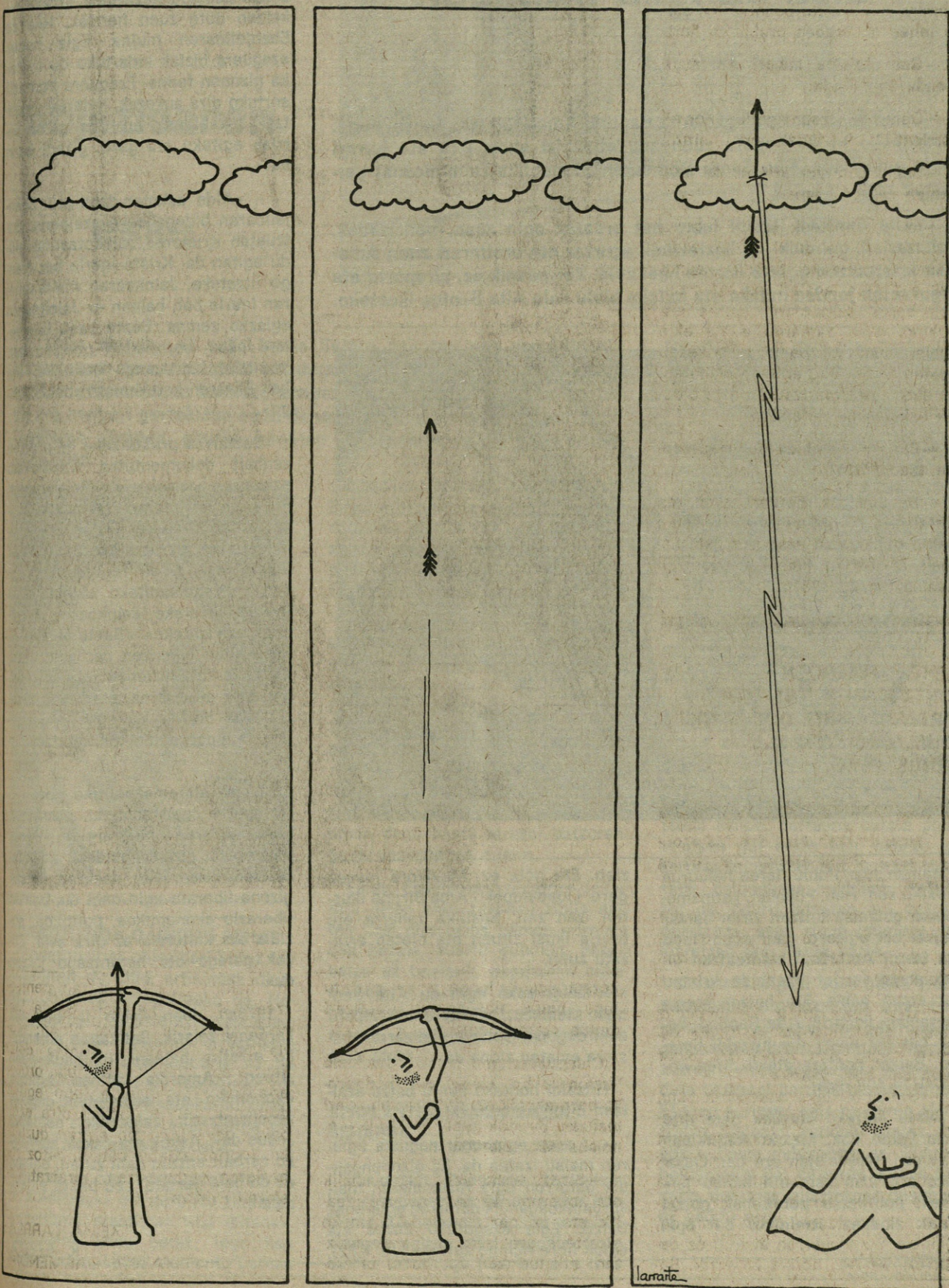
diotsut, geuk jende asko garbitu dugu, baina aldi berean iraultzari kantua egiten genion.

Chiapasorongan halako desilusio ilusionatu bat nabari da. Guretzaroko berotasunik ez, desengaino ugari bizitzan, dudarik gabe, eta, hala ere, nolabaiteko itxaropena.

—Bizitza eratu behar dugu ahalik eta hobereana. Ez dago gizarte idealik eta ez paradisurik. Aintzineko gizarteek problema berberak zituzten; nik ulertzen dut hoge urtere-

kin halako gizarte batetan pentsatzea. Lehengo egunean, Santa Isabelgo gazteluan, hauxe nioen: teoria baino lehenago ekintza dela. Teoria absolutua da, ekintza, ordea, erlatiboa. Problemekin topo egiten duzunean, teoria guztiak dira ezta baida, zailenez topo egiten duzula. Teoriak ekintza ostean datoz eta hasieran Berba bazen, neretzat, hasieran Ekintza zen.

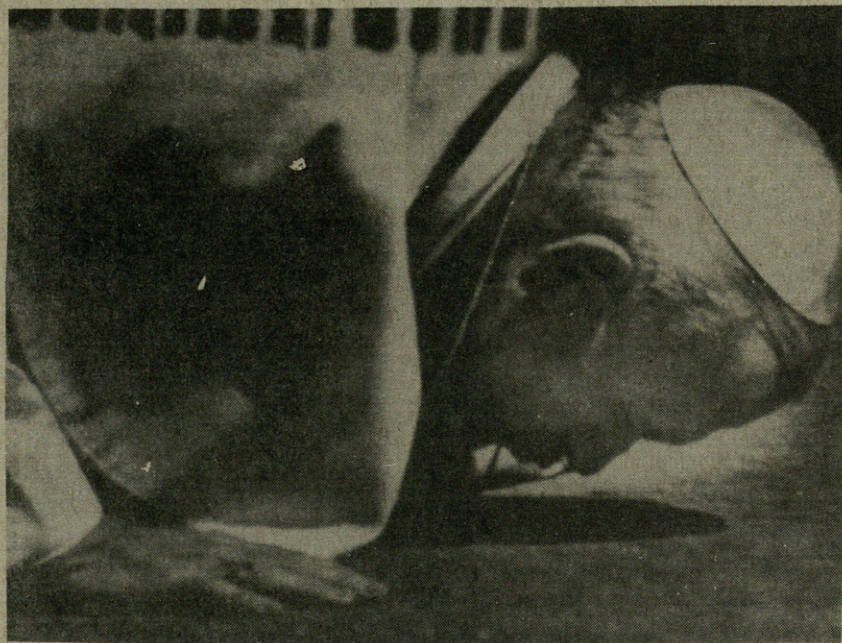
TXEMA LARREA
ELIXABETE GARMENDIA

aita santua mexicon

Juan Pablo II, Erromako Aita Santua, Amerikan izan berria dugu. Amerikako lurra zanpatu zuenean, lehenbizi ahozpeztu eta lurrari muin eman zion. Hau Santo Domingon (Republika Dominicana) gertatzen zen.

Aita Santuak itzaldi labur bat erdaraz egin zuen, behartsuak, nekazariak, gaisoak eta baztertuak agurtuz eta oroitarazi zuen Amerika kristautzea ugarte hartan hasi zela. Zer esanik ez, aireportu eta inguruetan jendea milaka eta milaka bildu zela Aita Santua ikusteko.

Bainan Juan Pablo IIaren helburua Mexiko zen. Han, Pueblan, Latinamerikako gotzaiak biltzen ziren batzar nagusi bat egiteko, gaur egun Hego eta Herdi Amerikan planteatzen diren arazo larriei irtenbide kristau bat eman nahiz. Eta batzar honen garrantzia ikusirik, Aita Santuak berak hasiera eman dio hitzaldi batekin. Batzar hontara etorri diren gotzaiak ia 400 dira.

Beste egiteko batzuek bete ditu Juan Pablo IIak. Mexiko kapitalean izan zen, Guadalajan ere bai. Oaxakara ere joan zen, eta hango jendeari, pobreetan pobreenak gotzai batek zioenez, itzalditxo bat egin

zuen. Eta nola ez, Mexikora joanez gero, Guadalupeko Ama Birjiña ikusten izan zen. Basilika zaharra eta berria ikusi zituen eta bietan erre-zatu zuen.

Hitzaldi asko egin du Aita Santuak Mexikon, baina emen aipatu nahi duguna, Gotzaien batzarrari hasiera ematen ziona da.

Hitzaldi hontako puntu batzu azaltzen ditugu emen:

«... zuen eginbehar nagusia egia-
ren maisu izatea da. Ez gizonengan-
dik datorren egia razionalaren mai-
su, Jainkoagandik datorren egia-
renak baizik. Egia ezagutuko duzue eta
egiak libre egingo zaitue» (Jn. 8,32).

... «Kristau dotriñaren garbitasu-
na zaintzea eta Ebanjelioa zabaltzea
da fedearen maisuentzat eginkizunik
nagusiena eta ezin ordeztua. Jesu-
kristori buruz, egia arretatsu eta
zintzo zabaltu dezazuela arreka es-
katzen dute zuen herriek. Hau da
Ebanjelioaren muina. Egia honen
ezaguera biziak indartuko du milioi-
ka gizonen fedea. Ezaguera hontatik
sortuko dira aukerak, Indarrak, ekin-
tzak, jokabideak, aurrena, gizon be-
rriak egiteko eta gero, gizadi berri
bat».

... «Alde askotan dabil gaur Eban-
jelioaren bidegabeko azalpena. Ba-
tzuatan Kristoren Jainkotasuna isli-
du egiten da. Kristo igerle bat izan-
go litzateke, Jainkoaren maitasuna-
ren igerle bat, baina ez Jainkoaren
egiazko semea. Beste kasu batzue-
tan Jesus, borrokalaria politiko bat,
iraultalle bat izango litzateke, eta
hau Elizaren katekesiakin bat ez da-
go».

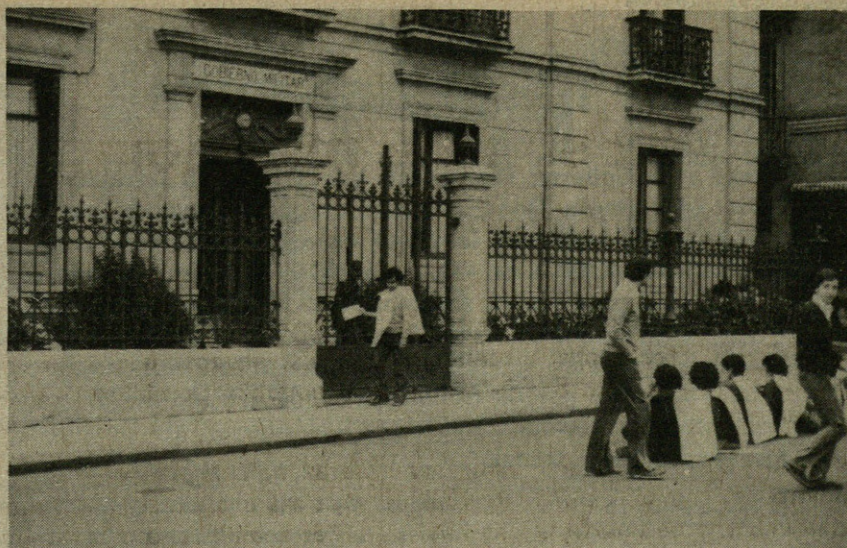
«Batzarrea prestatzeko egin diren
zenbait dokumentutan Elizarekiko
ezin egon bat nabari da. Batzuentzat,
Eliza eta Jainkoaren Erreinua bi gau-
za izango lirateke. Fedea eta Eliz-
kide izatea, ez litzateke Jainkoaren
Erreinurako bidea izango. Justizia-
ren alde nolabaiteko ekintza aski
izango litzateke Jainkoaren Errei-
nua han izateko». «Beste batzuetan
Eliza bitan banatzen da: alde bate-
tik Eliza instituzionala eta ofiziala,
diotenez alienantea, eta beste alde-
tik eliza herrikoia, herritik jaiotzen
dena eta pobreetan konkretatzen de-
na».

«Elizak sistema politiko guztietatik
aparte egon nahi du, gizonaren
alde; egia-aren indarrarekin. Elizak
ikusten du giza-eskubideak nola za-
paltzen diren leku askotan. Elizak
gizona liberatu egin nahi du, baina
liberazio ekonomikoa, politikoa, so-
ziala eta kulturala ez dira aski. Eli-
zak gorago eta haruntzago jotzen
du».

1976an, Juan Pablo II, oraindik
kardenal zelarik, Batikanon emanda-
ko erretiro batean hitz hauk esan
zituen: «Amerika Latinan, egitura
ekonomiko eta sozialetan dagoen
zapalkuntzatik askatzeko seinalea
Jesus da». Askok eta askok horrela-
ko zerbait entzun nahi zuten, baina
ez da hala gertatu, oso beste aldera
baizik.

K. EZEIZA

objezioaren eske

"Gure ekintzak biolentziaren aurkako usaina daukate".

Gure Herrian ez ezik, beste Estatu askotan ere aspaldidanik planteiatzen den arazoetako bat dugu objezioarena. Honen azkoneko berri, aurreproiektua kaleratu zenean eman gonizuen, baina geroztik ere zenbait gertakizun egon denez eta objetoreak beren burrukan jarraitzen direnez, gaurko honetan ere gizarte arazo honi lotuko gatzazkio.

Soldaduskaren aurkako oihuekin jarraitzen dute.

100.000 objetorekin topatu zirenez, Ejerzitorako jenderik ez zegoela eta, deuseztu egin zuten. Leku batzuetan arrazoi politiko, etiko, moralak, etab. pisu handiagoa izaten dute, adibidez Suezian, baina ez da aski.

Duela 22 egun, Gipuzkoako egunkarietan soldaduskara presentatu ez diren zerrenda ekarri zuten ehundaka gazteren izenak agertzen zirelarik. Honen aurrean, Udaletxeetako izen erregulapen txarra kontuan izan beharrezkoa da eta objetoreak esan zigutenez, joanaldi bakoltzean 3 edo lau bat pertsona bakarrik deklaratzeko omen dira objetore, jende asko omen dago beste arrazoi batzurenatik desertatzeko duena.

Estatu Espainolean objetore deklaratu diren asko zerbitzu zibila egleten hasi dira baina hemen normalean bezala, suete gutxikin, bakan batzuek ez bestek, espetxean bukatu baitute. Arrazoi honengatik eta beste askorengatik, Euskadiko objetoreak, beren bidea oso politikoa dela diote.

BERPLANTEIAMENDU BATEN BEHARRA

Euskadiko objetoreak Estatukoekin dirudienek ez dabilta oso konforme. Gobernari zenbait errebindikapen egletea ongi dagoela diote, baina urrutirago joan beharra ikus-

ten dute. Hau dela eta, duela hiru bat aste Euskadiko Objetoreek Batzarre bat egin zuten beren eskakizunen borroka nola hedatu aztertzeko. Neurri honetan, orain arteko ekintza motekin jarraitzea erabaki zuten, baina herrietara ere ateraz.

Informazioa behar beharrezkoa ikusten dute, diotenez, jende asko ez omen daki gaur objezioa zen den, zer suposatzen duen, zein helburu duen, eta hau da lehenik egin behar dena.

EMAKUMEEK ERE SOLDADUSKAREN AURKA

«Neretzat, soldaduska Ejerzitoari egiten zaion zerbitzu bat da; Ejerzitoa gure gizarte kapitalistaren zuta-beetako bat denez, ez dut onartzen. Soldadu joan behar direnekin elkartzetik kanpo, pertsona bezala planteiatzen dut arazo hau, gaurko gizarte inostiziaz bizi baitituz. Bestetik, soldaduska marxismo eskola bat da, neurri honetan ere ez dut onartzen», esan zigun objetore deklaratzeko den neska batek.

Objetoreak gaur egun beste arazo batzuekin ere topatzen dira, biolentziaren aurkako eta pazifistekin gonbaratzen dituela jendeak. Honen aurrean, esan zigutenez, denek ez dute ikuspegi berdina biolentzia eta ETaren aurrean, egia da beren ekintzetan biolentzia aurkako usaina dagoela, baina gehiagorik ez. ETaren helburuekin bat datorren jendea badago, maloriak bitartekoak onartzen ez baditu ere.

L. AUZMENDI

KONSTITUZIOA GAINDITU BEHAR

Konstituzioak objezioari buruz ere hitzegiten du. 30-2 artikulak dioenez, objezioa erregulatuko da. Honen aurrean, kontzientzi eragozpenteak, esan zigutenez, erregulapena bai baina aldatibarik ez du planteiatzen, hau da, objezioak eskatzen duena, soldaduskaren ordezerbitzu zibila egin ahal izatea da, eta hau da onartzen ez dena.

Munduan oso kasu gutxi izan dira, soldaduska eta zerbitzu zibila aldatiboki erabiltzen utzi dutenak. Alemaniak kasu batez, lege hau onartu zuen, baina momentu batean

hator ipar euskadira

Urte asko dira Gobernu Frantzesak Ipar Euskadiko lurraldeak turismarentzat utzi zituela. Ondorioak aski ezagunak ditugu Hegoaldean, industriarik ez dagoenez, lanpostu eskasaren aurrean, emigratu beharrean aurkitzen dira asko eta asko; gelditzen direnak berriz eta turisma arrotz horren eraginez, euskal sentimendua galtzen deneo askok galdua du. Errealitate hontaz konturatzen denik ere badago, neurri honetan zenbait konponketaren bila hasi direlarik. Arazo hau kaleratu nahirik Donostian prentsaurreko bat eman zuten Iparraldeko bi laborarik, Jean Pierre Lahirigoyen eta Dominique Olhagaray dira haien izenak.

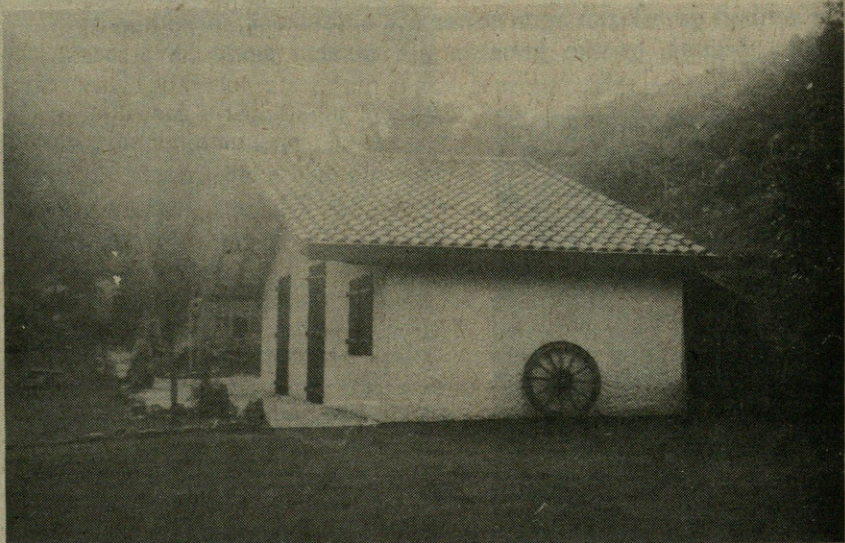
GOBERNUAREN LEGEAK

Iparraldean, laborarien artean ere turisma sartu behar zela eta, Gobernuak inteligentzi osoz, plan bat jartzen du bidean. Jendea anlama dadin, laguntza batzu ematen dituzte, dirua prestatzen dute; lehenago 10 urtez 400 libera; hau hartuz gero 12 urtez etxebizitza alkatatu behar du. Diru laguntza horik orain gehiagotu egin dituzte, mendian 800 libera eta zelaian gutxiengo ematen dutelarik. Diru hau, etxeak apaintzeko eta konpontzeko da.

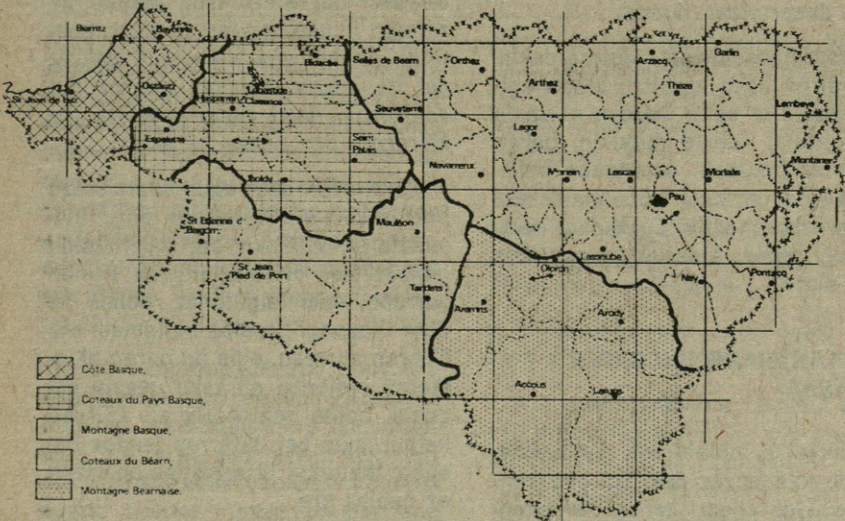
Bainan istorio hau aspalditik dator. Duela 15 urte Estatu Frantze-sean laborariek manifestaldi gogor batzu egin zituzten. Ondorio bezala, orduan arazo hauetaz arduratzen zen Ministroak hartu zituen erabaki hauk. Ministro honek, lege horren bitartez laborariek eduki behar zuten bizitegia besteen berdina izan behar zela erabaki zuen. Ipar Euskadi eta bese zenbait eskualde turismari irekitzea erabaki zuen. Tu-

risma mota hau finkatu duten lekuak, laborantza txikikoak dira eta leku gutxian jende asko dago.

Politika hau, oraingoz, batez ere Lapurdi eta Basanafarroan eraman dute, pixkanaka Zuberoan ere sar-

Bizitegi hauen alkileria udatik kanpo merkeagoa izaten da.

Lapurdi eta Basanafarroan dago zabaldua oraingoz turisma mota hau, baina Zuberoan ere sartzen da, inguruko beste herrialdeetan bezala.

tzen ari direlarik. Kostaldean ia bature ez, laborari gutxi baitago, bestetik itsasaldean beste turisma mota bat ere badago, industria pixkabat ere bai, komertzioa, etab... beraz diru gutxiago behar dute. Hau, Gobernu Frantzesak egin duen beste urdekerietako bat besterik ez dela diote bi laborariek.

Turisma mota hau oso ongi antolatua dago. Gite Bureau (baserriko bizilekua) du izena atera duten liburuxkak eta bertan agertzen dira bizileku hauen zuzenbideak, beren estruktura, baldintzak, kostoak, etab... Paristar langile batek oporrak pasatzera Ipar Euskadira etorri nahi badu, aski du bere herriko turisma bulegoan galdetzea eta erraztasun osoak emango dizkiote.

Udaran, hau dela eta, herrietako jaietan eta antolatzen diren festa guztiak turista hauentzat eginak izateko.

ten dira, pilota partidu, dantzari, folklore guztia exhibizionismo hutsa izaten dira.

LABORARIEN NAHIAK

Baserritarra, bere baserrian bizi izaten jarraitzen da, beste bizileku hauk borda zahar eta tankerakoekin eginak izaten baitira, alokamendua berak kobratzen dutelarik. Denetara, gaur badira 1.500 bizileku turisma mota honentzat eginak, batzuek beste 7.000 pertsonentzat lekua. Itxasu, Hazparne, Ustaritz, Espeleta, Bidarra, etab. luze batetan banatzen direlarik. Orain arte etortzen diren turistak, Paris, Lille, Belgika, Bordele, Alemania, etabarretakoak

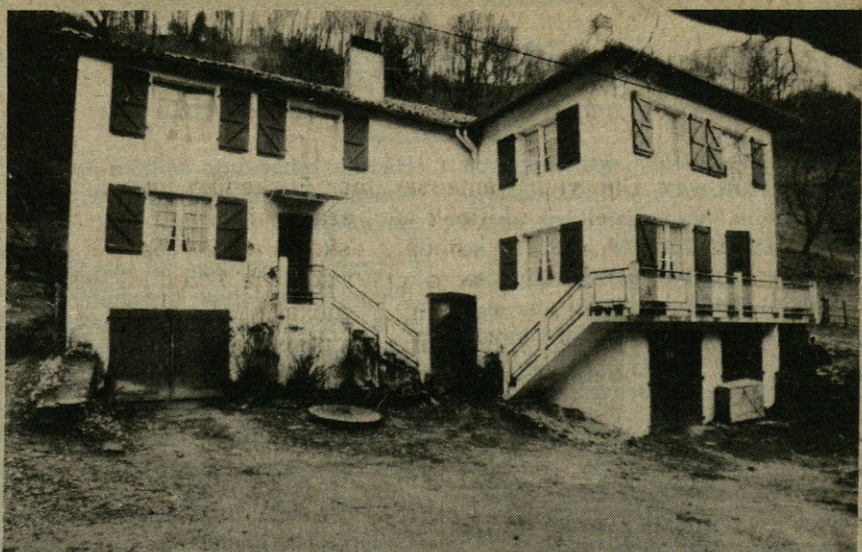
izaten dira. Hauen mentalitatea arras frantsesa da, laborariak huserkia batetaz hartzen dituzte, Euskal Herria badela ez dakite, ez dute jakin nahi.

Bizitegi hauen alkileria, udatik beste urtegaraitara asko aldatzen da. Denetik daude, garestiak eta markeak. Abuztuan adibidez badaude 1.200 libera hilabetez kostatzen direnak, noski badira garestiagoak ere. Neguan hutsik daudenez, oso merke izaten dira.

Egoera honen aurrean laborariek planteiatzen dutena hau da: hemengo jendea, hemengo langileak haruntz joatea, baina beren gogo eta nahiak urrutirago doaz. Hauek zera pentsatzen dute: inbertsio horik eginak daudenez, zergatik ekarri behar dituzte beraietaz irri egiten duten jendea. «Ximinoak bezala hartzen gaituzte, zomorroak ikustera bezala etortzen dira gure herrietara; dirua badute baina ez dugu haien beharrik, uda guztia beren jostailu izaten ez dugu jarraitu nahi. Gure bizilekuak hobekiago ibil ditzakegu hegoaldekoekin» esan ziguten bi laborariek.

PATATA MOZORRORIK EZ DUTE NAHI

Bainan herritarrak ere begiak zertxobait irekitzen hasiak dira. Zaharrek oraindik nahiko ongi hartzen dituzte, baina gazteek ezin dituzte ikusi ere egin. Zaharrek oraindik arazo bat badago: paristarrek, Iparraldera datozenek sinistara di-

Turisma mota honen aurka arrazakeria handia ari da sortzen.

te, txanpenez beteak etorriko zirela eta urtean bi hilabetez lasai bizi ahal izango zirela. Jean Pierrek esan zigunez berak behin batean entzuna omen du baserriarrei beren lanetan, belarretan eta lagunduko ziela eta laborariek hau sinetsi dute eta gazte zonbaitek ere bai, askok uste dute turisma dela gure irtenbide bakarra.

Bizileku hauetako bat egiten 40.000 libera inguru kostatzen da. Hau, norberak lana eginez, urtean 2.500-3.000 libera irabaztea gastuekin gonbaraturik, egia esan, ez da negozio bikaina eta honetan orain hasi dira konturatzen. Diruduna ez da Iparraldeko baserrietara joaten, Biarritzera baizik, bizileku hauetara langileak joaten dira, besteak bezala lanetik bizi direnak eta Iparral-

doko laborariak baino askoz alienatukoak.

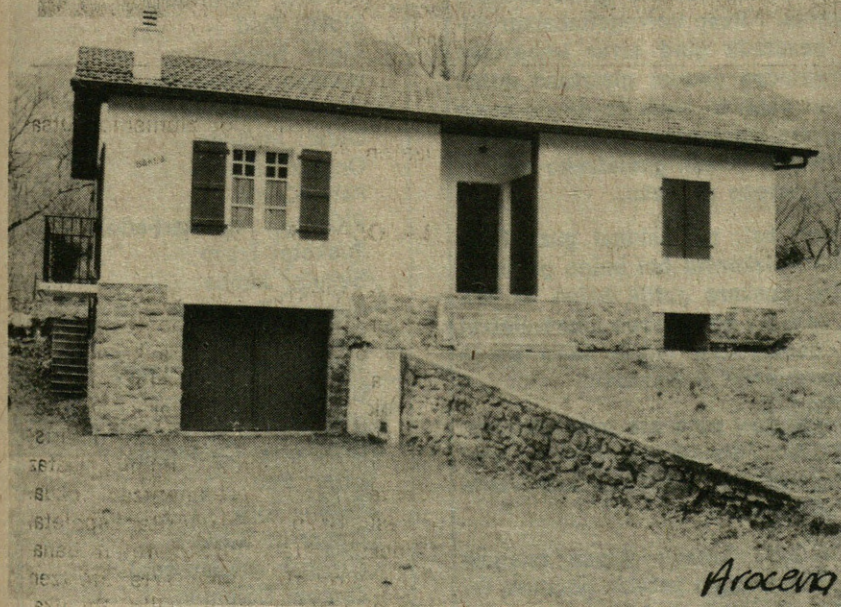
Gazteen artean, turisma mota honen aurka arrazismo tankerako zertxobait sortzen ari da, xenofobia bat. Jendeak «dorriforrak» (patata mozorroak) deitzen diete. Zomorro hauek Alemanak, Hitler Iparraldera etorri zenean agertu ziren eta iparraldekoek ziotenez euskaldunak patata gabe uzteko izan zen, dakizuen bezala zomorro hau patata jaten baitute.

Bizileku horik eginak daudenez, hutsik utzi ordez, hegoaldekoentzat irekitzea dela gauzarik egokiena eta beharrezkoena pentsatzen dute. Bainan hegoaldekoekin ez al da gertatuko besteekin gertatua, hau da guri ere patata mozorroak deitzea? Hemen gure alde gauza garrantzitsu bat daukagu, hizkuntza. Hau berdina izanez, errealitate bat da hizkuntzak lotura handia sortzen duela.

Orain arteko turisma mota honekin jarraitzeak epe motzera Ipar Euskadirentzat arrisku handiak ekar ditzake. Kontuan hartu behar da turisma mota hau dagoen lekua dela euskal sentimendua maila batean behintzat gordetzen dena. Neurri honetan aurrera jarraitzen bada Iparraldekoek ere ikusten dute Frantziako hegoaldeko langileen pausatoki bihurtu daitekeela.

Arrisku honen aurrean, dela garbia da, euskaldunak nahiago dituzte frantsesak baino. Eskaintza eman dигute, aurrerakoa gure esku gertatzen da. Iparraldea ezagutzeko go-go duenak, aukera bikaina du eskaintza honetan.

M. MUNDUATE

Arocena

Frantses, belga eta alemanen orde, euskal langileak nahiago dituzte beren bizitegiarako.

mila esker!

JULEN KALZADA

Urtarrilaren lehen hamabostaldiko ANAITASUNAK J. R. Etxebarraren artikulu interesgarri bat ekarri zuen. «DIGLOSIAREN ALDE» du izenburua. Egilea euskal diglosiaren alde agertzen zaigu; eta euskara inposatu agin behar dugula Euskadin esaten digu. Eta arrazoi zientifikoetan oinharritzen da.

Ezerk poztu banau, artikulu horrek poztu nau. Ni nerau ere, funtsean, euskal diglosiaren aldeko naiz, uste bait dut Euskadi osoak behar duela izan euskalduna.

Astiroegi ene ustez, baina euskal diglosiaren korrantea gehituz doa Euskadin, J. R. Etxebarrak dioen bezala. Hala ere, alderdi abertzale bat ere ez dugu irabazi oraindik geure kausarako. Guztiak dira erdal diglosiaren aldekoak, nahiz eta egon minoria ttiki bat alderdi abertzaleen baitan euskal diglosiaren alde praktikaz jokatzeko ari dena.

Egoera eskas hau ezaguturik, guttiagorekin kontentatzen naiz ni memento honetan. Nahikotzat jotzen dut gaur egun, bere burua abertzaletzat duenak ulertzea zer esaten dudaneuskaraz mintzatzen naizenean. Hau da, bere burua abertzaleztat duenak onhar dezala euskaldunok euskaraz hitz egiteko eskubidea dugula berarekin ere; eta euskaldunok euskaraz esaten duguna ulertzeko obligazioa duela berak ere.

Abertzale sentitzen garen guztiok ulertzeko haina euskara jakitea lortuko bagenu, Euskadik urrats haundi bat emanik luke askatasun bidean.

Abertzaleen artean euskara ez dakitenak ditugueino, nola ausart gaitezke euskara jakitea eskatzera abertzale sentitzen ez direnei? Eta hauexel eskatzen diegu bizien euskara jakitea. Abertzaleekin, oster, bigunegiak izaten gara gehienetan, burrukakide direla pentsatzen dugulako-edo. Ez ditugu salatzen behar den beste indarrak. Oraindik ez dugu lortu behintzat beren buruak euskara ikasi beharraz aurkitzea. Honek esan nahi du abertzaletasunean euskara bigarren mailako balioa dela pentsatzen dutenek, besteek baino indar gehiago dutela gaur egungo abertzaleen artean.

Hau da, lehenengo politika eta gero euskara defenditzen dutenak, gehiago direla.

Oraintxe bizitzen ari garen problema bat aipatuko dut adibide bezala; Parlamenturako eleizioak, alegia. Abertzaleek egin dituzten listak aztertzen baditugu, euskara ez dakien hainbat pertsona aurkituko dugu. Eta Euskadiko abertzaleok onhar-tu egiten ditugu listok.

Baina antzera jazotzen da herri mugimendu gehienetan ere. Esate baterako, EGINeko konpromisarien batzarre batetara joaten bagara, erdara ederrean egingo da kasik batzarre osoa, talde ttiki bat salbu. Herri asanblada batetara baldin bazoaz, erdara entzungo duzu gehien. Langile asanbladarik gehienak erdara hutsean egiten dira. LABeko batzarreetan erdara da nagusi.

Karrera unibertsitariko profesioak aztertzen baditugu, antzeko konklusiora iritsiko gara. Euskara ez dakien hainbat legegizon aurkituko dugu, puntako abertzale, beste aldetik. Euskararik ez dakien hainbat periodistaz egingo dugu topo; EGIN-en bertan, esaterako. Hainbat midiku, hainbat maixu maistra, hainbat, edozein profesiotan.

Bost urte mando guttienez ari izan dira ikasten karrera burjes morkordo bat egiteko; baina ez dute nahi urtetxo bat ere galdu euskara ikasten. Hilean berrogeitahamar mila pezetatik gora erraz irabazteko kapaztadea gaurko gizartean duten gizon ospetsu hauk ez daude prest euskara ikastearen ordeztz hama mila pezeta urtean gastatzeko eta lau ordu astean galtzeko.

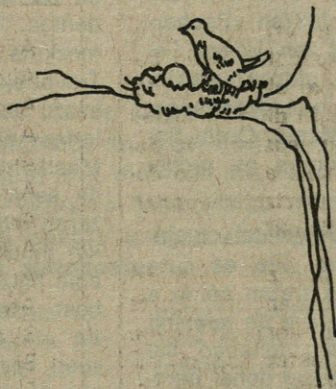
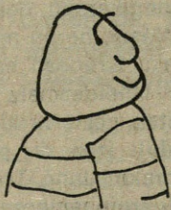
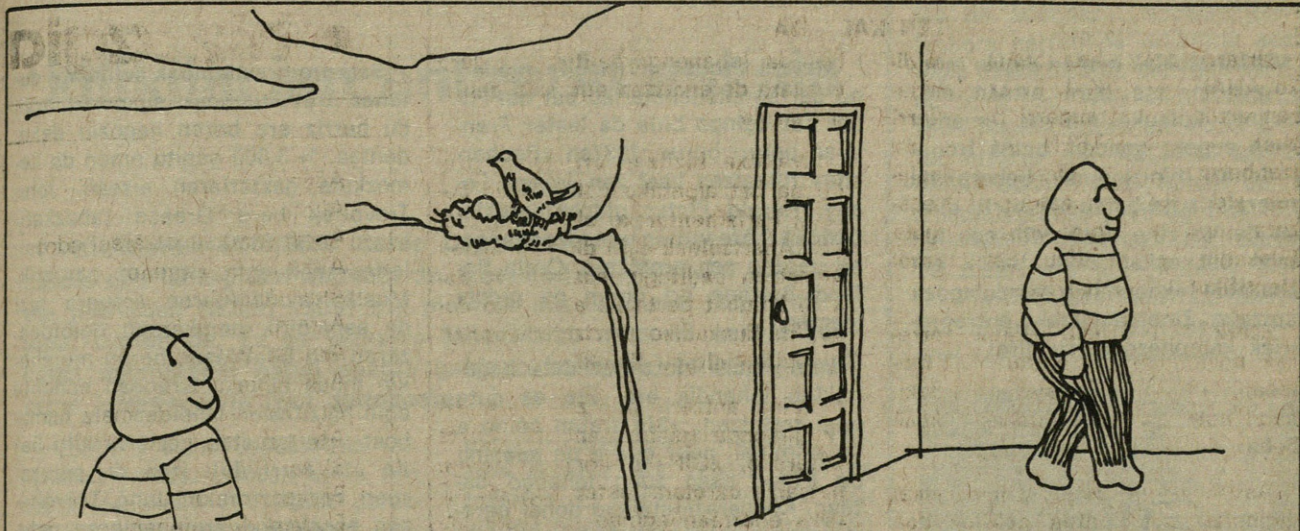
Hori bai; profesional guzti hauk dakite hizkuntza bat baino gehiago; baina euskara guttik baino ez. Eta ez naiz ari bere burua abertzaletzat ez duenarekin, balzik bere burua abertzaletzat duenarekin.

Hala ere, gero eta gehiago gara, zorionez, drakularen pareko nazl eskizofreniko eskubide zapaltzaile haustarikoek!

Ea noiz lortzen dugun txistuka hartzea mitinen bat-edo ematera dotozen abertzale erdaldunak.

• hiztegia

Adar: Cuerno
Ahots: Voz
Ahozpe(tu): Postrarse(-ado)
Aitzitik: En cambio
Apal: Humilde
Arreta: Cuidado
Arrunt: Vulgar
Artile: Lana
Artirin: Harina de maíz
Aterpe: Refugio
Birao: Blasfemia
Birika: Pulmón
Dudamuda: Titubeo
Eztarri: Garganta
Galbahe: Criba
Garesti: Caro
Giharre: Músculo
Gogoeta: Reflexión
Gogor: Duro
Harrera: Acogida
Hauzi: Problema
Hazi: Semilla
Iratzarri: Despertar
Itsu: Ciego
Itzuli: Volver
Izpi: Partícula
Kazkabar: Granizo
Lasai: Tranquilo
Lehorpe: Cobertizo
Mardul: Robusto
Merke: Barato
Mezu: Mensaje
Mingots: Agrio
Miresle: Admirador
Moko: Pico
Muin: Beso
Nahaste: Desorden
Neke: Cansancio
Oldar: Impulso
Ongarri: Pienso
Pats: Orujo
Pitza(tu): Agrietar(-ado)
Pusketa: Trozo
Sekula: Jamás
Simaur: Estiércol
Sonatu: Famoso
Toles(tu): Doblar(-ado)
Une: Momento
Urdai: Tocino
Urdekeria: Cochinada
Zatar: Feo
Zezen: Toro
Zomorro: Bicho
Zuri(tu): Adular(-ado)
Zutabe: Columna

HEGAZTITARA JOSTATZEA
OSO ASPEDGARRIA DA

R. AGIRRE

zinekologoaren bulegoa

Minizinetokiak modan daude mundu guztian, eta gure artean ere. Marjinal kutsuko zinema emanen zutela espero genuen, baina frogatu denez minizinemak beheraketa komertzial huts bategatik sortu dira. Hau da, ez zine desberdin edo hobeto bat eskaintzeko, baizik eta irabazpide ekonomiko mardulagoak jasotzeko. Zinemagintzako enpresariak kabronazo batzu dira!

Marcel Proust nobelagile moderno garrantzitsuenetarikoa bat da. Filme bat egingo bide da laster Frantzia berari buruz. 1937an «Recherche» filmatzen hasi zen Joseph Losey, Harold Pinter gidogilearekin. Orduan herederen eragozpenengatik gelditu zen proiektua. Orain Roland Barthes ari omen da gidola idazten.

Luis Aguié idota bat dela bage-nekien lehendik ere. Eta ez dute ongi tratatzen: «Me tratan como a un criminal, peor que a un asesino de ETA», esan zuen lehengo batean. Konparazioetarako dohai berezi bat du, gainera, guapo honek.

Fellini beste filme bat ari omen da prestatzen: «Citta di donne» deritza. Marcello Mastroianni eta Dominique Sanda omen dira interpreteak... Arazo ekonomikoengatik zegoen proiektu hau geldirik, baina badirudi otsailerako filmatzen hasiko direla.

Gezurra badirudi ere, esan digutenez Aita Villasante bilutsik jaio omen zen. Gu biok, zinekologoa eta detektibea, ikertzen ari gara kasoa.

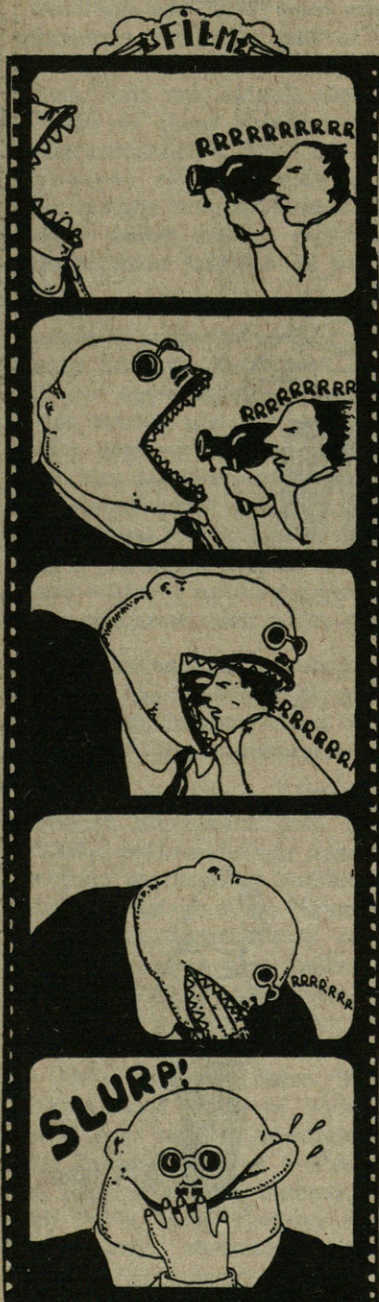
EGUN HAUETAKO 10 FILME INTERESGARRI

- CIAO MASCHIO (Marco Ferreri).
- BLODY MAMMA (Roger Corman).
- EL IMPERIO DE LA PASION (Nagisa Oshima).
- SONATA DE OTOÑO (Ingmar Bergman).
- DESESPERACION (R. W. Fassbinder).
- EL ASADO DE SATAN (R. W. Fassbinder).
- REFLEJOS DE UN OJO DORADO (Huston).
- ESTADO DE SITIO (Costa Gravas).
- EL EXPRESO DE MEDIANOCHE (Alan Parker).
- INTERIOR DE UN CONVENTO (Walerian Borowczyk).

Barbero brasileiroek seinalatu dutenez travoltismoak suspertu egin du berriz ere beren negozio dekadentea. % 3.000 gehitu omen da ilemozketak gazteriaren artean, John Travoltak bere Grease (ahozkatu ezazu Gris) filmean ile laburrez bailarinenak egin zituen geroztik. Musika modernoaren arauera bizi da aspalditik pelukeroen ogibidea, zeren eta Beattlesak beren melenekin moda bihurtu zirenean hondatu egin baitzaien lanbidea, eta hama-bost urte hauetan gazteria kilo bat ile eta zorri ibili izan da pelukeroen zorigaitzarako. John Travoltaren espektakuloaren ondoren pelukeroak aberasten ari dira eta gremioko patroia izendatuko omen dute John Travolta bailarina, Pelukeroen Salbadorea.

IRAKURRI AL DUZU
NOIZBAIT "555-1219"
DERITZAN LIBURU OSPETSUA?
NIK ERE EZ..!!

(ZABALKUNDE KULTURALA
KOMITEAREN
PANKARTA.)

kilikilarien antzerki eskola

Kilikilariak (Cómicos de la Legua) bilbotar antzerki taldeak eskola edo lantegi bat antolatu du. Ikastaroa urte hontako otsailean eta martxoan (lehen aldia) eta maiatza eta ekainean (bigarren zikloa) izanen da. Ez da Bizkaiko lehenbiziko antzerki eskola (Bizkaian antzestalde baino eskola gehiago baitaude) baina badirudi arras interesgarria izan daitekeela.

«Cómicos de la Legua» edo «Kilikilariak» taldea 1969an sortu zen eta profesionala da 1976ez geroztik. Beren obrarik ezagunenak «Vivir por Bilbao» eta «Tripontzi Jauna» dira, zeinak ibiliak diren antzes-ten Euskal Herri guztian zehar Honako bi obretan antzerki soziala egin dute, hurbileko errealitate popular eta politikoari oso lotua. Beren teatroa teknikoki arras abantailatua da hemen orain arte egin izan den teatroarekiko bederen. Hizkuntzarekiko erdaraz mintzatu arren arrunt, euskara sartzen ere saiatu izan dira. Aldiberean esperientzia oso interesgarri batzu izan dituzte dekoratu eta maskarazko lantegi bat prestaturik. Iazko udazkenean Opor- toko Festibal Iberikoan izandu ziren eta arrakasta handia lortu zuten «Tripontzi Jauna» obrarekin. Orain, urtarrila osoan Madrilen dira «Vivir por Bilbao» antzesten Gayo Vallecano delako lokalean. Itzultzerakoan hasiko omen dira Antzerki Eskola aurrera eramaten.

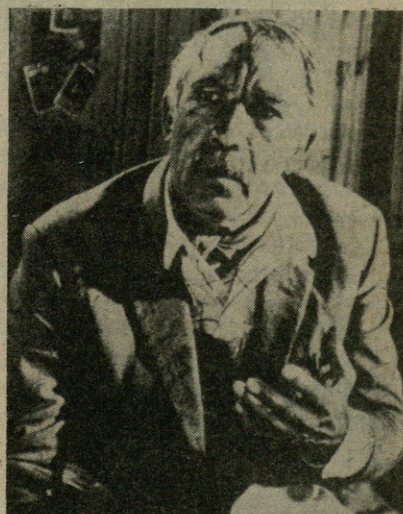
Ikastaro hontan Euskal Antzerki Nazional Popular bat da erreferen- ziazko puntua. Hiru lantegitan bana- tuko dateke ikastaroa: 1) Forma tea- tralen lantegian antzerkigintzaren korriente historikoak aztertuko dira, Brecht-gandik Artaud eta Weiss-en-

ganaino batez ere. Hirugarren Tea- troa delakoa ere zehazki izan da aztertua. Ez bakarrik teorikoki bai- zik eta dramatizazioez ere, funtsean praktikoa izan dadin. 2) Forma para- teatralen lantegian euskal tradizio parateatrala aztertuko dute (pasto- ralak, ihauteriak, xaribariak...) iker- keta historiko eta herri antzeskizu- nen azterketa gisa egungo antzerki nazional herrikoi moderno eta ur- bano batetarako bilaketa estetikoak eta egokierak arakatuz. 3) Eszeno- grafia, maskarak, argi eta tresneria- ren lantegia ere izanen da, antzer- kila ez baita gauza geldo eta itxi bat, eta materialaren eta tekniken ikerketa eta frogatze etengabe bat behar baita.

Hiru lantegi hauk ez dira gauza banatuak, aitzitik hirurak bat dira praktikan. Izan ere praktikoa izanen da funtsean ikastaroa, ariketa psi- kofisikoez, dramatizazioez eta tres- neriaren erabilkeraz.

Oso interesgarria da beraz Kili- kilarien proiektu hau. Gainera, an- tzerkigintza hain desarrolatuge den herrialde hauetan, talde honen tra- dizioaren errespaldoa du. Kilikila- riek hamar bat urte bait daramate lanean arazo urbano eta proletarioei buruzko antzerki popular baten alde.

Mexikon 1964ean Oscar Lewis so- zologo amerikanoak nobela-doku- mento bat publikatu zuen: «Los hi- jos de Sánchez». Nobelagintzaren tankera narratiboa erabilirik sozlo- logia dinamikoaren alorrean sartzen da obra hau, Mexikoko bazterhau- zoko familia baten bizimodu arrun- ta, miseroa eta bortxatua azaltzen baita. Berriki obra honen bertsio zinematografikoa ere egin da: «The Children Of Sanchez». Hall Bartlett da zuzendaria eta Anthony Quinn familiako etxeko jaunaren interpre- tea (Jesus Sanchez). Laster ikusi ahal izanen dugulakoan...

«7 días de enero» deritza Juan Antonio Bardem zuzendariaren az- ken filma. Atocha kaleko abogatu- en hilketari buruzkoa da. Honako filme hau ere pecerismo zinematografi- koaren muestra dela dirudi. Bestal- de, Espainiako ordezkaria izanen da Belgradoko zinema festibalean.

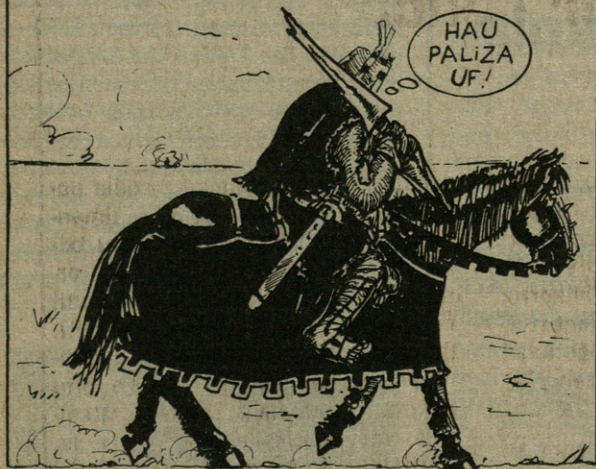
Laster eginen diren hiru filmetaz enteratu gara. Walerian Borowczyk polakoak «Nefertiti» delakoa eginen du. Glauber Rocha iadanik bukatzen ari da bere «Ludiaren adina» filma, arras garestia omen dena. Eta Du- san Makavejev yugoslaviarrak («Sweet Movie...») ere Frank Moor- house-ren obra bat, «Americans Baby», eramanen omen du zinerama.

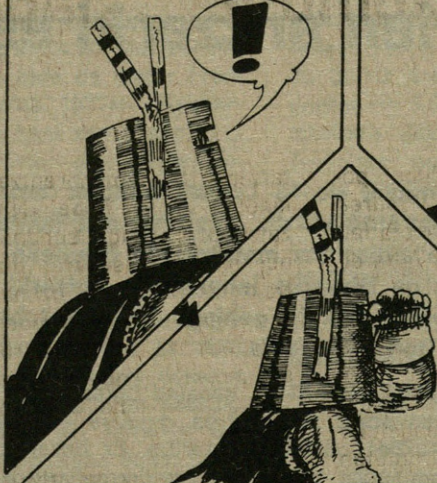
Torrada bat lau horrialdetan

HONDAMENAK DESEGINDA UTZI DU, MORALKI BAKARRIK NOSKI...

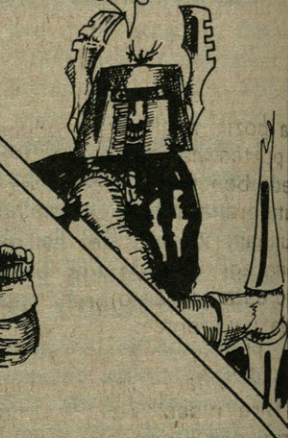
HAU PALIZA UF!

TAKATLAN TAKA

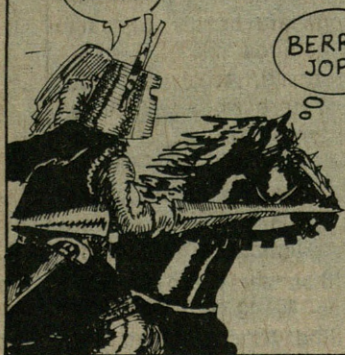
BESTE OPORTUNITATE BAT !!

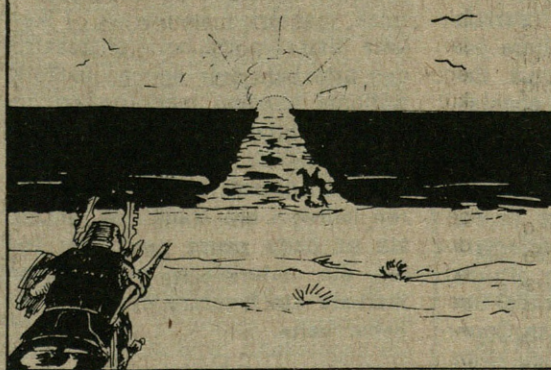
HAU BIZIOA EZ BADA?...

IEPA!

BERRIZ JOPE

ETA HAN, ITSASERTZEAN, ZALDUN BAT...

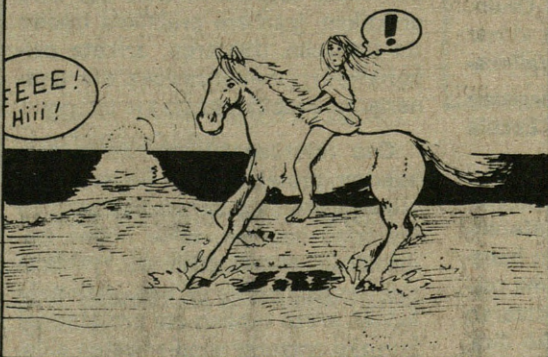
BESTE SUSTO BAT?

BAINO...ZERTAN ARI DA??...

EEEE! Hiii!

ITXARON!!

iiiauuufiii

ANUNTZIOA PIKUTARA JODE !!

HORRELA EZIN DA LANIK EGIN !!

AMAIERA

komuneko paper roiloa

Eta pozik hasiko duk eguna; pozik, poztasunaren pozean birauren bat edo besterekin. Zortziak eta lau minututarako, hiru segundu falta diren unean, Uliako autobus-ikuilu zatarrena agertuko da Andoaingo Beldingo estalpearen aurrean (autobus parada xumeentzat). Berpiztu beharrean, Philips kasetatxoaren doinu apalena bolara batetan esnatuko hau. Hire masail-hezur marduletan nabaritutako duk odolaren mugiezina. Liburu sorta besapearen sakontasunean gordetzeko beharra sentitutako duk, norbait koxkobilotako zaborrak azkuratzen ikusiko duk. Emeki, iristean, txoferraren kanpera dotoreen aurrean ausnartuko haiz. Ezkerreko baserriko simaurraren usain mingotsak txalapartaren beste doinu pozolindu batetan sararaziko nau. Zortziak ogeitabederatzi minutu eta berrogeitaerretzigarren lehenengo, nire ikastolako manamendu zatarrena. Bigarren klase erdian atzo, basakitzean jandako babarrunen odolari emandako kozkarik gozoenean pentsatzen hasiko haiz. Lagunaren algara maltzur horrek kutsatzen nau (latineko maisuari, nonbait, txiste txar zahar bat botatzen utzi diote...). Atzo, latineko errekupeazioan, esan didatenez, agortu zuten malsua. Jolas garaian «hasarretuko haiz» neskarerekin; ez dituk lau erreka ekarri neskaxari, kafetegi merkeenean fresoa erosteko... hortz tartean azukredun, labainkorra den maite-minduen fresoi piroliduna. Hire arazo mugagabeak kontatzeko laguna galdu duk, heure gurdi galneko garagarrez beterikako ostiraleko lagunaz baliatu beharko duk (muinetako elbarri bat ezbeharrez).

Noski, ingleseko irakaslerik onenak ere ez dik hire etsaminik ederreana hiru eta hirurogeitamaseltik pasatuko. Ergela! Nolabait zirrikatu behar dut nire laguna, kontsola dezan. Sarri suspenditzen dut Ingelesa. Komonera banoa, neure gorputza uxatzen gelatik kanpo ezkuratzen dudana bitartean. Aurpeglko granotxo bat lehertzen du behatz

tartean. Nire amonarentzako, ur Irakinetan sartzea hobe. «Nire klaseko zutabeetan (pago sendoa benetan) nesken liraintasunaren dizidra erre-fraktatzen duk eta ozenki kilkeraren doinu biluzia herabe sentitzen dut. «Ordubatak eta hirurogeitalau segundutan esnatzen halz, zeharka; autobus honen izaerak Iratzarri nau...

Porru patatak ez zalzikit deus ere gustoko; noski, bihar arratsaldean jinasiara ez bahoia, falta bat daukak; a bai, etzirako urduri nabil; hirugarren klaseko maisuak gaiso jarraitzen badu, neronek postura egokia hartu beharko dut. Erlijio kutsua zabaltzen haunditzen ari da; nire ikastolan biluzitasuna ergelen joeraren faktore sikolojikoaren artean murgiltzen ari da. Etzi kazkabarra dator. Nolabait ahalegindu behar dut sei t'erdietatik zazpi hogei gutxi arte euskaraz hitz egiten (prest nago erdararen hesi hori mozteko). Ardoaren ttantta galduak nire ez-paifia bustitzen du (bihar, lanerako, sobra den ardo guztia nire aitak behar du. Nire logelako zurezko atearen krixketak laugarren anai txikia esnatzen du. Ez du axola, bihar botoi berriak jarriko dizkiogu zure

... Eta neskari barkamena eskatu behar diot, arrautzetan jartzen bazait noski.

panazko galtzel. Nolabait, ezkila horrek gainezkatu ditu gure sentimenduak; nere altonaren lehengusu txikiaren «zazpigarrena arreban artean» glizonaren lagunaren mutil txikiena hil da (Izena ahaztu dut). Bihar nere amak boetehun eta hirurogei pezetara gastatu beharke ditu hilketara joan nahi badu. Arratsaldeko matematikako terea zaila da. Ostiralean amari notak erakutsi behar dizkiot. Eta neskari barkamena eskatu behar diot, arrautzetan jartzen bazait noski. Zintzotu behar dut; alferrik galdu dudana denbora guztia nereganatu behar dut. Jaiko pelikula itsusia da. Babaloren artekoa naiz, noski, Aztoratua nabil; gure tutorea nere arazo sozial psikiko sentimentalaren jabe egingo da. Benetan, edozein jostorraz erdiolitzeko zillor-esteen sakontasuneraino sartu behar nuke. Atzo nere etxe aurreko lehioak pintatuko ote zituzten egon ziren. Larrosaren usainak higuindu eglten nau atzetik aurrera. Zomorroak ugaritzen diren bezala nere bihotzake garo zutarrak itotzen naute. Jailetan best du-ro gutxiago emango didate. Klaseko delegatua lgetsoa bukatzen deanean santu aurpegi merkeaz beste klasera joaten da eske. Deseperazio maila gainberatu gabea denean hobeena (neskarik ez badu noski) burua komuneko pertzaren sakontasunaren barruraino sartzea. Neska ez zalz hurbilduko. Pariske usain hoberean ere ez dik nazkagarritasuna kenduko. Mundutik urrunduko haiz. Ez duk eskolara joan behar. Aske eta txerri izango haiz. Ez duk eskola erduan putza botatzeko beharra nabaritutako.

Kalibre handiko pistolak dituztenak ahalegin ditezela bere gorputzeko zizare zikinak hiltzen (eta gero lau bat ordu edatea hobe, Justoren tabernan).

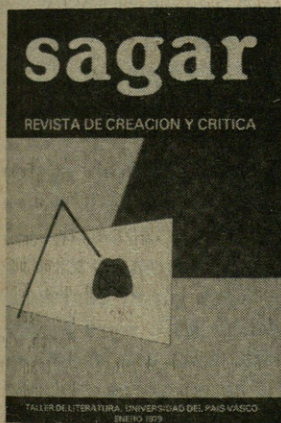
MUXIKINA

36 ZERUKO ARGIA

aste giroa

SAGAR, revista de creación y crítica. Taller de literatura, Universidad del País Vasco. Enero 1979.

Leioako Unibertsitateko —Universidad del País Vasco— beste izenez—Taller de Literatura delakoa hasi da aldizkari berri hau argitaratzen. Bi zati nagusi ditu SAGAREk, bata kritikakoa eta kreaizikoa bestea. Lehe-nean lehen zenbaki honetan José Luis Merinoren «Ojoblanco», Cortá-zaren «Rayuela»-ko zati bat, Oscar Wilderen «De Profundis» etabar az-tertzen dira, nahiko goi mailan. Krea-izozko sailean berriz poesia —eus-karaz ere bai— eta kontakizun la-bur bat —Joseba Goirizabalaren «La cafetera»— ematen dira. Ikusi egin behar hurrengo zenbakietan aldizkari berri honek zer itxura hartzen duen, baina gauza interesgarria izan daite-keela garbi dago.

REFORMA DE LA ESCUELA, revista de práctica escolar. N.º 2, diciembre 1978, 100 ptas.

Barcelonan —hauetako gauza gehie-nak egiten diren tokian noski— argi-taratzen da aldizkari berri hau. Es-kolako arazoel dago dedikatua, baina irakasleentzat ez ezik, gurasoentzat ere interesgarria izan daiteke, gai-nera nahiko ximple baitago idatzia. Bigarren zenbaki honetan Tarragona-ko herri batetan —Vila-rodona— maitxuek eskola estatalean darama-ten esperientziaren zenbalt puntu kontatzen dira; beste artikulok bat haur txikiaren pedagogiaz doa eta beste batetan berriz Sueciako «Hogar

y Escuela» mugimenduaren esperien-tziaz —gurasoen parte hartzea esko-lan— berri ematen da. Hamaika zen-baki ateratzen dira urtean eta harpi-detu nahi duenak helbide honetara jo dezake: REFORMA DE LA ESCUE-LA, apartado FD 554, BARCELONA. Liburudendetan ere saltzen da.

AUTOPISTA SIN PEAJE (ORDAINDU GABE), información del movimiento popular desde Donostia hasta Ondar-rabi. 1979ko urtarrila.

Jakina denez, berriro ere hasia da eta indarberriturik Donostiatik Onda-rrobi bitarteko autopista ordaindu ga-be izan dadin burrukatzen den mugimendua.

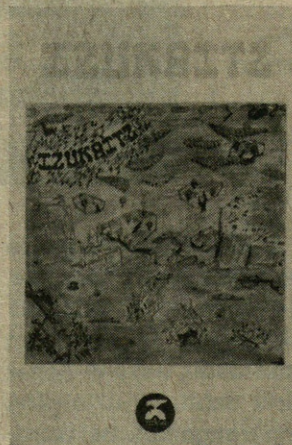
Igandean, hilaren 11n, izango da herri guzti hauetako jendearen bile-ra Errenterian, Mugimendu hau bul-tzatzen dutenak aldizkaritxo bat atera dute. Bertan alde batetik «Nacio-

nal 1» delakoa eta autopistan da-goen trafikoari buruzko zenbalt dato ematen dira; bestetik prentsaak arazo honi buruz idatzi duena; horrezaz gain galdekizun katxondo bat, beste toki batzuetan hantzeko arazoel buruz izan diren burrukak etabar kontatzen dira. Lehen ere antzeko boletinak argitara-tu izan dira Errenterian, baina hiri-gintzako arazoel bereziki.

DISKOAK

IZUKAITZ. XOXOA. Diska eta kaseta. 585 pta. bakoitzak.

ANTZERKIA

Debako ZUBELTZU zineman, GOAZ taldeak Daniel Landarten «Xuri, gor-riak eta...» obra antzestuko du otsailaren 10ean, arratsaldeko 6,30-etan eta gaueko 10etan. Obraren. gela udaletxeko hauteskundeak dira, beraz, aktualidadezko gala.

ETA BESTE

IDEIA ON BAT. Hona Iparraldetik iri-tsi zaigun sobre bat: «Electricité nu-cleaire suicide universel» izenburu-pean Creys Malville-ko zentrala nu-klearrari buruzko informazioa ematen da labor, horren kontrako propagan-da eginez noski. Lemoizko zentra-leari buruz beste hainbeste egite-rik ba ote legoke?

ELECTRICITE NUCLEAIRE
SUICIDE UNIVERSEL

SUICIDE
A CREYS MALVILLE

Le surgénérateur utilise le sodium pour véhiculer la chaleur produite par le réacteur.
Ce métal s'enflamme spontanément au contact de l'air, explose au contact de l'eau.
Il y aura 5000 tonnes de sodium dans le Super Phenix.
Or, on ne sait pas éteindre un feu de quelques centaines de kilogrammes de sodium.

"ZERUKO ARGIA"

22, calle OQUENDO

San Sebastian

DONOSTIA
España

harrobitik

donostiara

OTSAILAK 11
IGANDEA

GOIZEKO
11,30 etan

JOKE AGIRRERI OMENALDIA

KARMELO BALDA PILOTA LEKUAN
DONOSTIA

«Oranda» batzurentzat, Izarraizko axeria beste batzurentzat halaxe dugu bizia eta nerbiosoa Joke Agirre guretzat. «Egia esateko, inoiz ez naiz beldurrik gabe jarduten» esaten digu eta datorren igandean ongi merezitako omenaldia eskaini behar zaionez nerbioak ezin eutsirik dabil. 49 urte ditu, Uranda baserrian jaioa, aitonarengandik bertsozaleasuna jasoa eta gazte gaztetatik bertsotan hasia. Harrobi batetan eta baserrian lanean jarduten duena ezin du lantoki batetan lanean hasi. «Ordu

azpian egonez ezingo nuke bertsotan ibili» esaten du urtean zehar ehundik gorako bertso saio egiten duen pertsona honek. «Bertsotatik bakarrik ezin da bizi, baina bizitzeko laguntza ematen ez duenik ez dut ukatuko» esaten digu gizon zentzudun honek eta diru pixka bat izango balu bere aitona-ren bertsoak argitaratuko lituzkeela ere behin baino gehiagotan esan zigun. Baina berak zer pentsatzen duen, berari hizketan utziko diogu.

Egia esateko inoiz ez naiz beldurrik gabe jarduten, ni behintzat, besteak ere nahiko estu ibiltzen direla iruditzen zait; behin hasi eta sekulan ez gara gelditu bertsoa bukatu gabe eta bere horrek ematen dizu garantia...

—Bainan zuk zerorrek prueba asko egingo zenuen, lagun artean, etxean...

Bai; gazte denboran bai. Puntu zail samarrak jarri neure buruari eta ia kantatu ote daltezkkeen... bai prueba horik askotan egiten niltuen. Doinu asko erabili ohi dut, doinuak ez dit beldurrik ematen. Bazkalondo

edo afalondan kantatzeko zortziko txikia nahilago; haundia baino txikia kasik nahilago. Lizaso eta Lazkanorekin batez ere asko kantatu izan dut txikian; Lasarte eta Lazkao Txikirekin ere bai. Badakizue, bertsolari haundiek ere, zortziko txikian kantatzeari beldurra diotela. Ohitura falta ere izan daiteke, ez dakit...

—Bertsolari batek nola moldatzen du bertsoa?

Bertsoa ondo bota nahi badu bertsolari batek, atzetik aurrera pentsatu eta aurretik atzera kantatu egin behar du. Lehenengo atzekoa pentsatu, zeinekin bukatu behar

duen jakin eta gero horri ondo joango zaion moduan aurrekoa moldatu.

—Ofizio guztietan bezala, bertsolaritzan ere maisuak badira. Zuk zein hartu duzu maisutzat?

Elkarrekin gabiltzela, Uztapideren postura bertsoa egiterakoan gogozkoa zait; ateraldi zorrotzak, zuzenak eta neurritz aparta. Lasarterena berri, zer esanik ez, rima txukuna... Basarri ere ona zela badakigu eta... horik denak onak. Bat aukeratzea ez da batere erraza.

—Eta gaur ibiltzen zaretenen artean, zein dituzu gogozkoenak kan-

tatzeko?

Hori zenbat eta gehiago elkarrekin ibili orduan eta errazago egiten da bertsoan, egun ona baldin badaukazu behintzat. Lizasorekin asko ibilia naiz eta askotan bertsoa hasi orduko badakizu noratxio joango den. Azpillaga ere oso lagun ona da, Lazkano, Lasarte, Lazkao-Txiki... Neretzako lagun onak asko dira, nik ez dakit besteentzat nolako laguna izango ote naizen neu. Nik lagunekin ez dut kezatzeko motiborik.

—Bertso txapelketel buruz zer diozu? Askorentzat ez dira gogozkoak...

Nik ez dut esango txapelketak komeni ez direnik, baina ez daukat gogo haundirik joateko nik ere... Txapelketari beti izan diot beldur Ikaragarria. Hogei urte edo izango dira lehen txapelketara joan nintzena ni; Usurbilgo Aginagan, San Luis-etan, bazen txapelketa bat eta parte hartu nuen. Herriska eta hauzo batzuetan bertsoan ibili ondoren joan nintzen eta bastante ondo irten ere... merezi nuenik ez dizuet esango baina aurrena eman zidaten. Geroztik, Ordizian, Elbarren eta Donostian parte hartu nuen. Batzuetan

besteetan baino hobetoago. Gero beste batetan, Lolola Irratiak antolatutako txapelketa batetan lehenbizikoa eman zidaten eta horrekin bukatzen dira nik egindako saio guztiak txapelketatan.

—Nola ikusten duzu bertsolari gazteak plazaratzeko era?

Ni neu txapelketara joan ez bainintz, seguru asko ez nintzateke ibiliko ibili naizen halna bertsetan; bertsolari gazteentzat egokiak dira, baina guretzat, jendeak ondo ezagutzen gaituenontzat ez dira beharrezkoak.

—Txapelketel buruz badago gal dera bat: bertsolariaren lana opaltzeko gai ote da bertsoa egiteko gai ez dena?

Zurekin nago erabat asuntetik horretan; nere litzirako ez dago horrela bertsoa ondo juzgatzerik. Batek bota lezake bertso sakona rima onez eta ongi neurtua eta beste batek, berriz, bertso xelebre egin lezake rima eta neurritik txukuna... Nori eman behar diozu? Bestetik juradutan ere izan dira hutsuna ugari epaitzeko momentuan. Kasu so-

natuak badira potto egin ala ez epaitzerakoan.

—Batek nola epal ditzake bertsoa moldatzeak dituen zailtasunak eta horik gairatzeko ez bada kapaz...?

Hortik oso ondo ari zara nere ustetan; izatez gero, bertsoa juzgatzeko bertsolaria behar du izan eta hala ere ez dut uste bertsolariak ere ondo juzgatuko lukeenik.

—Zuk uste duzu jendeak bada kiela bertso onak baloratzen?

Hori batzuek... publikoan nik zer esango dizut, milatetik ehunek jakingo dute bertsoa baloratzen edo gutxiagok seguru asko.

—Bertsolari bera ere txaloaren truk publikoaren aurrean ez ote da errazkerian erori?

Bai, lehen bertsolarien atzetik ibili zen talde bat, orain erretiratu dago; talde horrek ez zion begiratzen bertsoari; beraiei ondo zertoki gaizkiak esanez gero, ondo txalo segurua.

—Baina bertsolaria ere jeku horretan sartu egin zen...

Bai... ez dakit ba...; batzutan norberari grazi haundirik egiten ez dizkion gauzak ere esan behar izaten dira. Badakizu, inbirla haundiena galerazita dagoen gauzak sortzen du. Orduan, inork esaten ez zituen gauzak, guk esan behar izaten genituen. Orain berriz perlodikuak eta radioak esaten dituzte eta jendeak ez du zera hori... Orain bertsolariak entzutea etortzen dena, afizioz etortzen da.

—Entzun edo irakurri duzun bertsolari onena... Nork beta zuen?

Nik entzun ditudan bertsolari txukunenak, beste inori ezer kendu gabe, Lasartek botatakoak dira. Ez nuke nahi beste inor gaizki jartzea baina Lasarterenak dira txukunenak neretzako. Bat bota behar banu, Donostian bere omenaldikoan botatakoa... honela zioen:

*Malte zaituztet anai arreba
ez det beste zer esanik,
hainbeste jende nola bildu den
ni ezerez bat izanik;
zuen morrontzan jarrai nahi nuke
gaur ematen det hitza nik
ez nuen uste Euskal Herrian
hortain maltea nintzenik.*

Beste batean Sto Tomas egunean bertsoan ari ginen Lasarte, Lizaso, Lazkano eta ni. Txuleta eder bat ja-

Ehundik gora bertso saio urtean.

ten ikusi genuen Lasarte eta beste hirurok harekin sartzen jardun genuen egunero hala janez lepoa hobekiagoa edukiko zuela esanez. Harek honela erantzun zigun:

Nere plakezaz ote zaudete zuek ea saminduan, zer kulpaz dut nik Jaungoikoak hola egin baninduan; ez naiz bakarrik gehiago ere ikusten ditut munduan, arrazoietan luzitzen denik gizon haundien onduan.

Basarri, Uztapide —ezkondu berria—, Lasarte eta Lizaso ziren. Gu aurreko puntan entzuten, orduan ez baitzegoen mikrofonorik. Ezkondu berria zela eta Uztapiderekin sartu ziren beste hirurak. Honela erantzun zien Uztapidek:

Nere sasoiak pasa ote zan jaunak hortako antzina, lenago zerbait egiteko ere akordau gabe ez ginan; hamaika beirasun egina naiz ni neskatxei kale jakinlan diruz pobreak bagara ere hortatik osatzen ginan.

—Bertsolari izan nahi duen bati zer eskatuko zenioke?

Bat, belarri ona, zeren bertso bera ondo kantatu edo ahal den bezala kantatu... alde haundia dago. Ahots ona, doinuak dominatzeko eta boza domatzen dakiena behar du izan; beraz, belarri ona, eztarri ona eta denen gainetik etorria. Hau gabe besteek ez dute ezertarako balio. Plazagizona ere lasala izatea hobe, ni naizen bezalakoa baino.

"Nik lagunekin ez dut keizteko motiborik".

—Diruz aparte bertsolaritzak zer ematen dizu?

Dirua ondo etortzen da, eta bizi-
tzeko laguntzarik ez denik, ez nuke
esango nik bainan ez da diruagatik
ibiltzen bakarrik... zenbat saiotatik
oso pozik irtetzen gara, ezer kobratu
gabe, motiboa baldin badago eta
jendeak harrera ona egiten dizunean
gustora ibiltzen da bat.

—Nela ikusten duzu bertsolaritzaren etorkizuna?

Nik beldur haundiena euskararekin daukat. Euskarak irauten badu, bertsolariak sortuko dira beti. Horretan nago ni behintzat. Behin tokatu zait Mendiola hauzoan kanta-

tzea eta harriturik nongoen gure aurrean mutil koskor batzu ikustearekin; ikusi egin behar zen zer arretaz entzuten egon ziren...

—Seme alaba artean jarraipenik ikusten al duzu?

Ez dakit ba, mutil koskorak badi-rudi... oraindik ez dago ezer esaterik. Bederatzi urte ditu eta hori beranduxeago ikusi beharko dugu. Orain ezin dezaket esan gero zer izango den... Nere omenaldian ere kantatu behar omen du, bainan ez nik neure buruari jarritakoak; beste batek egiten badizkio, agian kantatuko du...

—Bukatzeke, guretzako zerbait izango duzu noski...

*Gure hizkuntza gaisoak
dun estuasuna,
ez da nere iritzian
hau merezi zuna;
bainan gure eskutatik
ez daukagu juna,
idatziz eta kantatuz
du etorkizuna.*

— Iluntzeko arriskua
ZERUKO ARGIAK
nundikan ote datoz
horren pikardiak;
idatzten badituzue
hizketa garbiak,
artzain onak inguratu
ohi ditu ardiak.

"Txapelketek beti izan diet beldurra".

XALBARDIN ARATZ

ZOBIEITA

plantzia

1625

Elizari BURUZO
Lenen Agiria

Zubietako komunitateko 1295
JENDEAZ zehen Agiria

1817

DONOSTIARI HAUAREN eta gizon HAUNDIAK
ZUBIETAKO HERRIARI ETXEN BIZIAREN
DIA, BERTAN FANTASIA GIZAKIAK SU
TSITU, LAURAKU ETA SU ERABAKIA
DOWOSTIA BARRERAKITEA
ERABAKIA

1895

USURBIL eta DONOSTIAK bereganaren dituzte
ZUBIETAKO etxak, etxe baten usurbilen
ofa bostak Donostian hean

1906 ZUBI HERRIARI ematen
zute haurak.

erpinia
KILOMETROAK 78 KILOMETRO

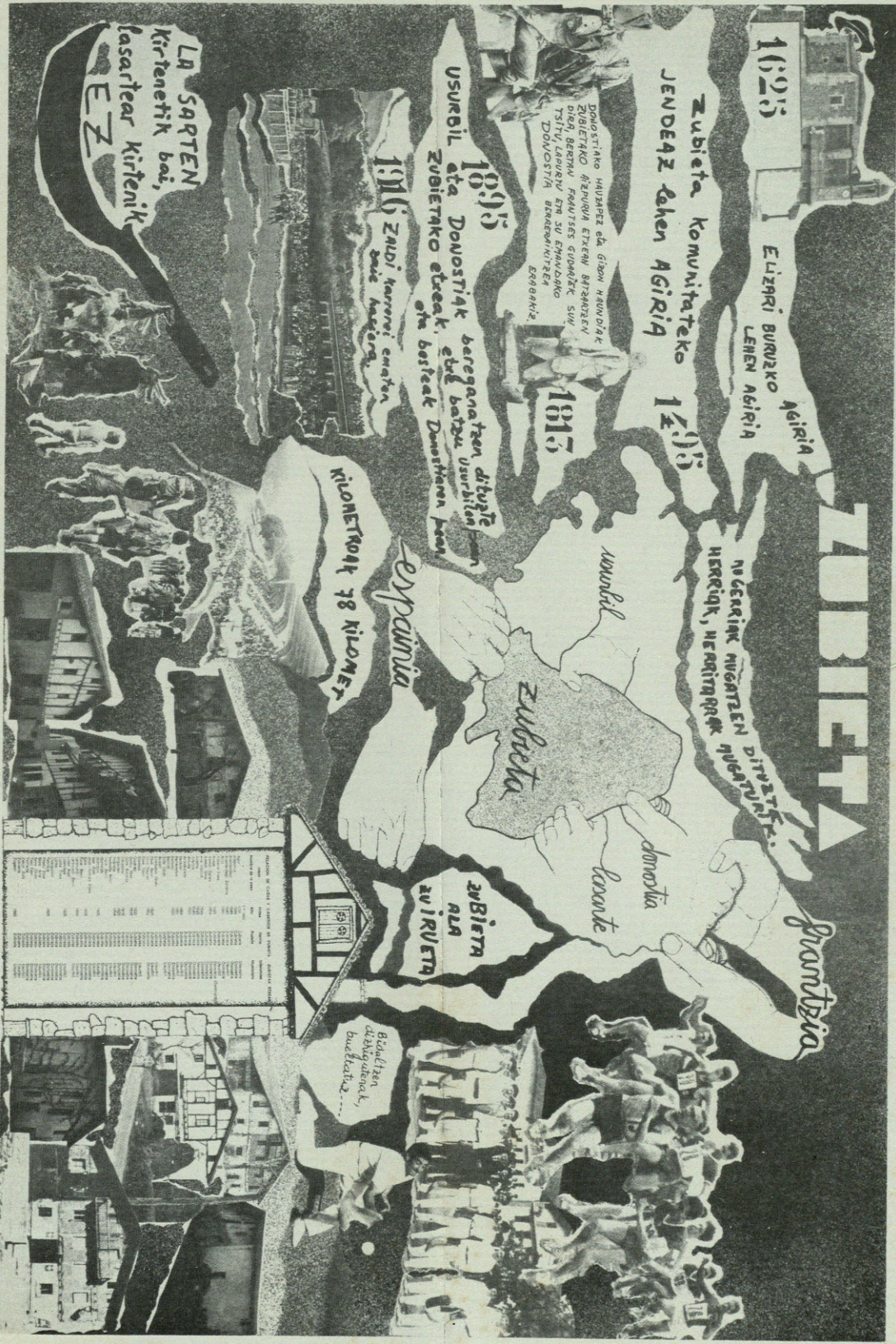
NEZAKIAK HERRIAREN DITUTZEN
HERRIAK, HERRIAREN

Zubietako

ZUBIETAKO
ALA
ZUBIETAKO

Bizitaren
dibutazioak,
buztatuak

LA SARTEN
Kirtenetik bai,
lasartear Kirtenik
EEZ

Hona galden: ez zer
nahi nukeen rik, guk zer
behar dugun baizik.

Tutxat

